

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Факультет історії, політології та міжнародних відносин

Кафедра політології та державного управління

**Участь українських військових контингентів
у миротворчих операціях світу**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти - другий (магістерський)**

Виконав:

студент 6 курсу, групи 605

спеціальності 052 Політологія
(шифр і назва спеціальності)

Галузь знань № 05 Соціальні та поведінкові
науки
(вказати: шифр, назва)

Карпюк Віталій Миколайович
(прізвище та ініціали)

Керівник д.політ.н., проф. Бурдяк В. І.
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали, кафедра, університет)

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №

від „_____” _____ 2022 р.

зав. кафедри _____ проф. Круглашов А.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Концептуальні засади дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях	11
1.1. Теоретичні основи дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях.....	11
1.2. Методологічні підходи до дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях.....	23
1.3. Аналіз джерельної бази проблеми дослідження	26
Висновки до розділу I	36
РОЗДІЛ 2. Участь українських військових контингентів в миротворчих операціях світу	37
2.1. Діяльність миротворців України під час операцій сил ООН на території колишньої республіки Югославія.....	37
2.2. Українська миротворча місія в Іраку: аспекти участі.....	44
2.3. Українські миротворчі місії на Африканському континенті.....	48
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. Перспективи участі України в миротворчих операціях світу...	
3.1. Діяльність українських миротворчих контингентів після повномасштабного вторгнення РФ.....	58
3.2. Перспективи участі українських миротворців в операціях по відновленню миру у світі.....	61
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	82

Анотація

Магістерська робота викладена на 87 сторінках, вона містить три розділи, 5 додатків, 94 джерел у Списку використаних джерел.

Об'єктом магістерського дослідження є процес організації та проведення миротворчих операцій України під егідою ООН.

Предметом дослідження даної роботи визначено участь українських військових контингентів у миротворчих операціях світу.

Мета магістерського дослідження полягає у дослідженні ролі українських миротворчих підрозділів в операціях з підтримання миру. Відповідно до поставленої мети були визначені завдання дослідження.

У першому розділі представлено дослідження теоретичних та методологічних підходів до дослідження участі військових контингентів у миротворчих операціях, а також досліджено та зроблено аналіз джерельної бази стосовно теми.

У другому розділі представлено дослідження діяльності українських військових контингентів у різних миротворчих операціях.

В останньому розділі було досліджено діяльність українських миротворців після повномасштабного вторгнення Російської Федерації та проаналізовано перспективи участі українських миротворців у миротворчих операціях в майбутньому.

В підсумку було зроблено висновки стосовно участі України в міжнародних миротворчих операціях

Ключові слова: Організація Об'єднаних Націй, Рада безпеки, миротворчі операції, миротворчі контингенти, нормативно-правова база, міжнародне право.

Summary

The Master's paper consists of 87 pages, it includes three sections, five appendices, 94 used sources in the list of sources.

The object of the Master's research is the process of organization and realization of Ukraine peacekeeping operations under the auspices of UN.

The subject of investigation is the detailed analysis of realization of Ukraine peacekeeping operations under the auspices of UN and other international organizations of maintenance of peace and safe in the world.

The aim of the Master's paper is the investigation of the Ukrainian peacekeeping subdivisions' role in keeping peace.

In the first section it is presented the investigation of theoretical and methodological approaches to study of the participation of military contingents in peacekeeping operations, as well studied and prepared the analysis of sources base regarding this topic.

In the second section it is presented the investigation of the activities of Ukrainian military contingents in different peacekeeping operations.

In the last section it is investigated the activities of Ukrainian peacekeepers after the russian full-scale invasion and analyses the prospects of participation Ukrainian peacekeepers in peacekeeping operations in the future.

In the end the conclusion regards the participation of Ukraine in the international peacekeeping operations was made.

Key words: United Nations, Security Council, peacekeeping operations, peacekeeping contingents, legal framework, international law

ВСТУП

Актуальність дослідження. Миротворчі операції є звичним явищем для нашого сьогодення. Минуле століття, пройшло під знаком деколонізації, відновлення незалежності, побудови нових держав, консолідації суспільств, в успішних випадках та дезорієнтації в не успішних, повалення старих режимів та формування нових, через актуалізацію та посилення ролі політичних проблем у житті суспільств.

Зазвичай активні політичні процеси, зокрема зміна старих політичних норм і традицій на нові, викликають суспільно-політичні суперечності та конфлікти у державах, які можуть бути вирішені як політичним, так і військовим шляхом. Нажаль, конфлікти, які вирішуються військовим шляхом, ведуть до порушення встановлених норм і прав людини, викликають громадянське протистояння, спричиняють масові важкі злочини щодо мирних мешканців, знищення інфраструктури держав, руйнування міст і сіл. Ці акти вандалізму світова спільнота кваліфікує як грубе порушення норм міжнародного права.

З урахуванням вказаних факторів, врегулювання громадянських конфліктів стає одним з пріоритетних напрямків у діяльності Організації Об'єднаних Націй (ООН) та інших міжнародних організацій. Проте, за весь час проведення миротворчих операцій, такі дії відбувались з різним результатом – десь вдалося вирішити конфліктну ситуацію та принести довгоочікуваний мир, десь результат не був успішним, оскільки конфлікт не змогли зупинити і він набув статусу «замороженого», тобто не завершився повноцінним успіхом, оскільки може вибухнути знову в будь який період часу; десь миротворчі операції взагалі були провальними, адже миротворці не допомогли встановити мир, а навпаки, стали частиною конфлікту.

Для України міжнародна миротворча діяльність має особливе значення, оскільки вона розглядається, з одного боку, як засіб зміцнення її міжнародного авторитету у світовій спільноті, як держави, яка є надійним гарантом дотримання миру на територіях бойових дій, а з іншого – миротворчі операції дають змогу

ознайомитися з досвідом інших держав у галузі оборонного планування та реформування збройних сил, тобто важливу роль тут відіграє і військовий інтерес. Але повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України все змінило. Згідно з Указом Президента України, всі миротворчі підрозділи України в терміновому порядку повернулись в Україну для участі в захисті власної держави від російського вторгнення. Тож ця вимушена пауза дає змогу зробити комплексний аналіз та дослідити участь України в миротворчих операціях, зокрема вивчити окремі аспекти участі українських миротворчих контингентів у різних операціях, з врахуванням практичних наслідків призупинення діяльності українських миротворців у цих операціях.

Миротворчі операції сучасного періоду зазнали змін через зростання загроз конфліктів у всьому світі. Водночас вони стали комплексними, які характеризуються не лише як суто військові операції, що передбачають виключно силові військові втручання миротворчих контингентів. Сьогодні миротворчі операції набули комплексного характеру, тому що нині вони включають втручання цивільного персоналу, поліцейських контингентів і цим самим, відповідно, розширюється спектр міжнародних миротворчих операцій, які спрямовуються на врегулювання конфліктів по всьому світу.

Сучасні конфлікти не завжди лише міждержавні. Часто це також і внутрішні конфлікти, для врегулювання яких важливо застосовувати більшу кількість методів. Самі миротворчі операції спрямовуються досить часто не лише на припинення або замороження конфлікту, а й для встановлення демократії в цілому у світі.

На даний момент досить актуальною залишається проблема критеріїв, що дозволяють відрізнити грубе, необґрунтоване втручання однієї держави у внутрішні справи іншої від миротворчих акцій, націлених на запобігання поширенню міждержавних чи регіональних конфліктів.

Досить важливим для сьогодення залишається і визначення принципів та юридичних підстав діяльності миротворчих місій, а також моделей співпраці між цивільним населенням та миротворчими силами.

Об'єкт дослідження. Об'єктом магістерського дослідження є процес організації та проведення миротворчих операцій України під егідою ООН.

Предмет дослідження. Предметом дослідження даної роботи визначено участь українських військових контингентів у миротворчих операціях світу.

Мета і завдання дослідження. Мета магістерського дослідження полягає у дослідженні ролі українських миротворчих підрозділів в операціях з підтримання миру. Відповідно до поставленої мети були визначені **завдання дослідження:**

- проаналізувати теоретико-методологічні підходи до дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях;
- здійснити аналіз джерельної бази;
- розглянути участь України у здійсненні миротворчих операцій ООН та інших миротворчих об'єднань;
- дослідити перспективи участі українських миротворчих контингентів під час або після повномасштабного вторгнення Російської Федерації.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано ряд методів, вибір яких зумовлений метою, завданнями і специфікою предмета дослідження. Автор вивчив вітчизняний і зарубіжний досвід аналізу участі України в міжнародних миротворчих операціях та врегулюванні сучасних конфліктів. Методи аналізу і синтезу дозволили адекватно створити вектор дослідження: від осмислення проблем на концептуально-теоретичному рівні до їх практичного впровадження. Метод співвідношення історичного і логічного допоміг розглянути еволюцію процесів миротворчої діяльності України, виявити їх характерні риси. Хронологічний метод допоміг дослідити зміни історичних чинників розвитку миротворчої діяльності та операцій; порівняльний – виявити відмінності в оцінках діяльності миротворчих контингентів у різних державах, їх роль і значення для встановлення миру та диференціації концепцій миротворчості, зокрема концепції «відповідальність за захист» у діяльності ООН; прогностичний – обґрунтувати можливі напрями розвитку та перспективи участі України у міжнародних миротворчих операціях тощо.

Крім вказаних методів у магістерській роботі використано методологічні підходи: системний підхід дозволив виявити суперечності у проведенні міжнародних миротворчих операцій силовими методами, що діють у системі міжнародної безпеки; узагальнити політичні і міжнародно-правові напрями у діях миротворчих операцій; інституціональний підхід посприяв визначенню предметного поля поняття «миротворчі інститути»; структурно-функціональний підхід допоміг при аналізі взаємозв'язків українських миротворців з міжнародними організаціями.

Стан наукової розробки теми. Нормативно-правову базу магістерського дослідження складають міжнародні й українські документи й акти, такі як статут ООН, Конвенція про безпеку персоналу Організації Об'єднаних Націй, Резолюції Генеральної Асамблеї ООН та Ради Безпеки ООН, Закон України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях з підтримки миру та безпеки», «Стратегія міжнародної миротворчої діяльності».

Над аспектами міжнародної та української миротворчої діяльності працювали такі дослідники як А. Вендт, Р. Кеохайн, Х. Кеглей, Р. Коен, Дж. Мершеймер, Е. Чемпіль, Дж. Шерр та інші. Окремо слід вказати на праці американських вчених З. Бжезинського, К. Дойча, Г. Моргетау, Дж. Руджі, К. Уолтса та інших, що займалися дослідженнями даної проблеми. Успішно досліджували діяльність міжнародних миротворчих операцій І. Лукашук, П. Циганков, М. Ушаков та ряд інших. Серед українських науковців предметно досліджували цю тему В. Бруз, В. Буткевич, В. Василенко, С. Рябов, Л. Чекаленко, Т. Циганков.

Наукова новизна. Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що вона є спробою комплексного дослідження діяльності українських міжнародних контингентів від початку формування вітчизняних миротворчих сил та під час повномасштабного вторгнення РФ на територію України в 2022 р.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1992 – 2022 рр., тобто від початку миротворчої діяльності України до сьогодення, до миротворчості під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення і висновки цієї роботи можна застосовувати для подальшого вивчення діяльності українських та міжнародних миротворчих контингентів, з точки зору, використання позитивних моментів і переваг, та порівняння їх із наявними недоліками, правовими та організаційними аспектами.

Апробація. Основні положення даної роботи були апробовані в публікації тез на XII Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи» (Чернівці, 2022).

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг основної частини роботи становить 91 сторінок. Список використаних джерел містить 107 праць. Додатки розміщені на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ КОНТИНГЕНТІВ У МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

1.1. Теоретичні основи дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях

Крах державних інститутів у Сомалі, геноцид в Руанді та громадянські війни в Югославії, Камбоджі, Сальвадорі, Гватемалі й інших країнах визначили чіткі контури громадянських конфліктів за останні десятиліття. Міжнародна реакція на ці криваві події була різною, оскільки, незважаючи іноді на великі зусилля міжнародної спільноти у вирішенні конфліктів та деескалації конфліктів, результати були змішані. Це й зрозуміло, адже десь конфлікт змогли зупинити або хоча б призупинити, а десь конфлікт з локального та військового переріс у геноцид однієї спільноти іншою, а десь країни, в яких відбувались активні бойові дії заявляли, що миротворчі ініціативи, це є порушенням їхнього суверенітету, та втручанням в особисті справи країни, як, для прикладу, відбувалось на території колишніх Югославських республік [91, с. 67-78].

Саме активний початок громадянських конфліктів в другій половині ХХ ст. спонукав Організацію Об'єднаних Націй (ООН) розширити свій порядок денний, внести до нього питання щодо легітимності державного суверенітету країн, в яких відбуваються громадянські конфлікти, а саме питання порушення суверенітету країни задля виконання миротворчої операції, для забезпечення процесу принесення миру на ту чи іншу територію.

У 1990-1993 рр. Рада Безпеки ООН прийняла ряд резолюцій, в яких вона повністю виконала свої зобов'язання. Про це йдеться у розділі VII Статуту ООН [60] (*Див.: Додаток А*), про виконання дій щодо загрози миру, порушень миру та актів агресії. Таким чином, держави члени ООН підтримали радикальні розширення масштабів колективного втручання та почали проводити масштабні військові миротворчі операції з метою «Примушення до миру», як це було на

території колишньої республіки Югославія чи на території країн Африканського континенту.

Звичайно, саме ця політика ООН відіграла ключову роль у вирішенні багатьох конфліктів та спонукала сторони конфлікту до його вирішення шляхом пошуку політичних компромісів і домовленостей, як це було на Кіпрі, у Македонії чи Косово. Але з іншого боку, застосування сили невдовзі спровокувало серйозну кризу у принципі «примушення до миру». У Боснії і Сомалі «примушення до миру» дорівнювало «розв'язанню війни», так як Організація Об'єднаних Націй погрожувала застосувати силу – від роззброєння до створення безпечних та безпілотних зон, що провокувало нові збройні сутички з організаціями, які не визнавали політичних та військових рішень ООН [4, с. 4-9].

Саме тому дослідження теоретичних підходів до діяльності військових контингентів є важливим для розуміння того, що таке миротворчі операції, як вони відбуваються та чому вони завершуються з різним результатом.

У цьому контексті важливо розглянути теорії походження та вирішення громадянських війн, основні принципи і практику Організації Об'єднаних Націй як інституції та дискусії стосовно доктрин і стратегій втручання; пояснити, як міжнародне співтовариство, і, зокрема ООН, можуть допомогти у відновленні миру на охоплених громадянськими війнами землях.

Насамперед зазначимо, що на розв'язання громадянських воєн впливають три ключові фактори, які характеризують середовище післявоєнного громадянського миру:

- по-перше, ступінь ворожості угруповань (вимірюється людськими втратами (загиблими та тими, хто покинув територію бойових дій) – типом війни та кількістю сторін-учасників;
- по-друге, обсяг місцевих економічних можливостей, що залишилися після війни (виміряний, наприклад, у ВВП на душу населення);

– по-третє, обсяг міжнародної допомоги (вимірюється економічною допомогою чи типом наданого мандату, кількістю військ, зобов'язаних проводити мирні операції) [7, с. 63-70].

Разом ці три фактори утворюють взаємозалежну логіку «трикутник розбудови миру»: чим більша ворожнеча, тим більше руйнування, тим більше необхідно зусиль, щоб досягти успіху у встановленні стабільного миру. Тут потрібна міжнародна допомога.

Підтвердження цієї гіпотези є як і в прикладах, так і в статистичному аналізі всіх громадянських воєн з 1945 р. Контролюючи рівень ворожості та місцеві можливості, дослідники цього питання виявили, що міжнародний потенціал (місії ООН з мандатом і ресурсами для розбудови миру) буде працювати над збільшенням шансів на мир та розбудову після закінчення громадянської війни розбудова миру вимагає забезпечення тимчасової безпеки, будівництва нових інституції, які здатні вирішувати майбутні конфлікти мирним шляхом, і економіки, здатної до надання цивільної роботи колишнім солдатам та майбутнього матеріального прогресу громадянам [14, с. 234-278].

Водночас дослідники військових конфліктів виявили, що розбудова миру надає більше переваг, аніж військові перемоги. Більшість громадянських воєн після Другої світової війни, що були завершені військовою перемогою, однієї чи іншої сторони, не можуть забезпечити стабільний мир. Адже представники сторони, яка програла, будуть чекати слушної нагоди, щоб нанести військову поразку стороні переможцю, а це може почати нові військові дії, як це було не одноразово, наприклад, у Камбоджі. Втім, всеосяжна мирна угода реалізована через миротворчу операцію, має кращий рівень успіху, як це було в Боснії.

Як описав нову роль ООН у 1998 р. Генеральний секретар Кофі Аннан: «Наша робота полягає в тому, щоб втрутитися: запобігти конфлікту там, де ми можемо, і припинити його, коли він є, або – коли жодна з цих речей неможлива – принаймні стримати це та запобігти його поширенню» [38, с. 5-10]. Він відображав активність Ради Безпеки ООН, що між 1987 і 1994 рр. збільшила кількість резолюцій, які значно збільшили кількість миротворчих операцій по

всьому світу. Це, в свою чергу, збільшило кількість військових, які були задіяні у миротворчій діяльності з 10 тис. до понад 70 тис. осіб. Річний Бюджет миротворчих операцій різко зріс з 230 млн доларів до 3,6 млрд доларів за той самий період [2, с. 38-42].

Також, за часи миротворчих операцій відбулось переосмислення поняття державного суверенітету, щоб включити глобальний інтерес до захисту прав людини. Існуючі традиційні межі між суверенітетом та правом на втручання у внутрішні справи стали розмитими. Терміни «миротворчість» і «примус до миру» майже злилися в один синонім, який сигналізував про постійну готовність ООН застосувати силу, якщо це необхідно, на основі згоди міжнародної спільноти на операції з підтримання миру, що іноді здавалося, ніби це нав'язане примусове миро творення [14, с. 67-88]. По своїй суті Організація Об'єднаних Націй, перетворилася на законного актора, який вирішував, коли суверенітет є, і він потребує поваги та недоторканості, а коли суверенітет може бути порушено.

Причиною, чому ООН стала організацією, яка почала вирішувати чи нехтувати статтею 2 Статуту ООН, пункт 7, глави I (*Див.: додаток Б*) [63], який зазначає політику невтручання в суверені справи країн членів, за винятком, окремих рішень Ради Безпеки ООН, прописані у розділі VII статуту ООН. Вона полягає в тому, що ООН, отримала неформальне право монополії на законне втручання у суверені справи інших країн. Хоча буква Статуту ООН забороняє дозволи на застосування сили, крім як у відповідь на погрози або порушення «міжнародного» миру, Конвенції про геноцид і протокол засудження колоніалізму та апартеїду відкрили неофіційну законну основу для участі в громадянських конфліктах.

Таким чином, практика Ради Безпеки розширила традиційні причини для втручання, включаючи аспекти внутрішньої політичної кризи, а саме, окрім геноцидів та військових конфліктів, з'явилися підстави пов'язані з економічними та гуманітарними проблемами – у т. зв. «нездатних держав».

Спираючись на нові інтерпретації, висунуті під час холодної війни, що зробило, наприклад, апартеїд предметом міжнародних санкцій, ООН звернувся до проблеми голоду народу Сомалі, коли стало зрозуміло, що його уряд був нездатний вирішити цю проблему, що спровокувало втручання місії ООН у цю країну. (У цьому випадку, однак, традиційні критерії також згадували «міжнародні» загрози, включно з розповсюдженням сомалійських біженців на міжнародні кордони – для того, щоб виправдати насильницьке втручання відповідно до розділу VII.) [61].

Рада Безпеки також вимагала міжнародного гуманітарного доступу до вразливих груп населення, наполягаючи, наприклад, на наданні гуманітарної допомоги людям, які постраждали від військових дій в Югославії та в Іраку [14, с. 87-90].

Важливим було й те, що міжнародна спільнота отримала новий легітимний засіб вираження своєї колективної волі на міжнародній неупередженій основі. Рада Безпеки ООН претендує на те, щоб бути еквівалентом «глобального парламенту» або «глобального журі», що представляє не лише окремі країни, з яких вона складається, але й колективну волю і голос «міжнародної спільноти» [17, с. 23-28]. До РБ входить п'ять постійних членів (США, Росія, Франція, Великобританія та Китай) і десять непостійних, обраних членів, які завжди включають в себе членів з Азії, Африки та Латинської Америки. Рада Безпеки ООН приймає рішення за схемою, в якій п'ять постійних членів повинні одноголосно підтримати рішення, та повинно бути не менше ніж чотири голоси від не постійних представників [57, с. 70-76].

Проте міжнародна спільнота все ще в пошуках способів просування сталого миру, який би заручився підтримкою більшості місцевого населення і втілює основні принципи гуманітарного права. Це виявилось викликом у 1990-х рр., коли ООН втрутилася в масштабні громадянські конфлікти, адже схожі на військове вторгнення, миротворчі операції з примусу до миру, спровокували такий самий опір, як і, для прикладу, колоніальні втручання в часи колонізації, в

таких місцях, як Сомалі, Боснія та Хорватія. Це стало неприємною проблемою для самої ООН та поставило питання щодо того, що потрібні нові підходи та дослідження питання становлення сталого миру.

На прохання саміту Ради Безпеки ООН у січні 1992 р., тодішній Генеральний секретар Бутрос Бутрос-Галі підготував концептуальний документ про основи амбітної ролі ООН у мирі та безпеці у своїй основоположній доповіді «Порядок денний для миру (1992)» [81, с. 267-289]. На додаток до превентивної дипломатії, спрямованої на запобігання конфліктів, перш ніж вони стали насильницькими, Генеральний секретар окреслив чотири взаємопов'язані ролі, які, як він сподівався, відіграватиме ООН у швидко мінливому контексті міжнародної політики після холодної війни.

– превентивна дипломатія з метою «запобігти виникненню суперечок між сторонами, щоб не допустити переростання існуючих суперечок у конфлікти та обмежити поширення останніх, коли вони відбуваються». Включаючи зміцнення довіри між протидіючими сторонами, встановлення фактів для аналізу причини кризи в суспільстві, раннє попередження кризи та, можливо, «превентивне розгортання» сил ООН в регіоні. Превентивна дипломатія прагне зменшити небезпеку насильства та збільшити перспективи мирного врегулювання;

– примусові мирні заходи, уповноважені діяти за згодою сторін або без неї для того, щоб забезпечити дотримання режиму припинення вогню, встановленого резолюцією Ради Безпеки ООН підпорядковані Розділу VII Статуту ООН, ці військові миротворчі сили складаються з добре озброєних військових підрозділів країн членів ООН, що діють під керівництвом Генерального секретаря ООН;

– миротворчі операції, покликані «привести ворогуючі сторони до зупинки військових дій» мирним шляхом, засобами, що прописані в Розділі VI Статуту ООН (*Див.: додаток Б*) [99]. А саме, шляхом досудового врегулювання, посередництва та інших форм переговорів, миротворчі ініціативи ООН

намагатиметься переконати сторони досягти мирного врегулювання їхніх розбіжностей;

– підтримання миру, створене за програмою «присутності ООН на місцях, до часу вирішення кризової ситуації, за згодою всіх зацікавлених сторін», у формі створення моніторингових місій за дотриманням перемир'ям між ворогуючими сторонами, поки дипломати намагаються домовитися реалізації узгодженого миру;

– постконфліктна реконструкція, організована для сприяння економічній сфері і соціальному співробітництву з метою зміцнення довіри між раніше воюючими сторонами, розвиваючи соціальну, політичну та економічну інфраструктуру для запобігання майбутньому насильству та закладення основ міцного миру [67, с. 39-54].

«Порядок денний для миру» Генерального секретаря є кульмінацією еволюції Доктрини ООН і коригування інструментів, що використовуються для підтримки миру з часів утворення організації в 1945 р. Вона поєднує інструменти застосування військової сили та мирні перемовини, які колись були розділеними та еволюціонували окремо, які дві різні галузі.

Дійсно, Статут ООН після Другої світової війни можна вважати розробленим для міждержавних війн (наприклад, загрози «міжнародному» миру в статті 39 [19]); оскільки з 1900 по 1941 рік 80% усіх війн були міждержавними, між регулярними арміями. Але з 1945 по 1976 рік 85% усіх воєн були на території однієї держави і мали внутрішню спрямованість [20, с. 83-87].

Традиційні миротворчі операції, або миротворчі операції першого покоління, були розроблені для того, щоб реагувати на міждержавні кризи шляхом розміщення незброєних або легкоозброєних сил ООН між ворожими сторонами для спостереження за перемир'ям, виведенням військ або моніторингу буферної зони під час політичних та дипломатичних переговорів. Як сказав Ф.Т. Лю, видатний миротворчий чиновник ООН: «моніторинг, згода, нейтралітет, незастосування сили та беззбройне підтримання миру – принципи та практика миротворчої діяльності першого покоління – склали стабільне та

взаємозалежне поєднання» [62, с. 78-82]. Ці ключові принципи були сформульовані Генеральним секретарем Д. Хаммаршельдом і колишнім прем'єр-міністром Канади Л. Пірсоном разом зі створенням першої миротворчої операції (РКО) Надзвичайних сил ООН (UNEF) на Синаї. Ці сили були відправлені для поділу Ізраїлю та Єгипту після франко-британсько-ізраїльської інтервенції в Суеці у 1956 р. [15, с.16-20].

Принцип нейтралітету стосувався національного походження військ ООН і виключав використання військ зі складу постійних п'яти членів Ради, щоб заспокоїти страх перед втручанням наддержави, оскільки в часи холодної війни постійними членами РБ ООН були наддержави того часу, СРСР та США. Неупередженість означала, що ООН не буде підтримувати жодну із сторін в конфлікті, що мало стати передумовою для досягнення згоди всіма сторонами.

Наступний принципу миротворчість – незастосування сили. У підтримці миру солдат використовують не для того, щоб виграти війни, а для того щоб зберегти мир. Обмежене застосування сили дозволено для захисту дотримання мандату, наданого резолюцією Ради Безпеки ООН, або для забезпечення дотримання узгодженого режиму припинення вогню (як на Кіпрі в 1974 р. або в Намібії в 1989 р.), але такий тип миротворчої діяльності не ототожнюється з операціями з примусу до миру (що намагається нав'язати загальне врегулювання). Успіх традиційної миротворчої діяльності також залежав від успіху миротворчості: стратегія, спрямована на «приведення ворогуючих сторін до згоди» мирними засобами, такими як ті, що містяться в Розділі VI Статуту ООН [59].

Спираючись на судове врегулювання, медіацію та інші форми переговорів, миротворчі ініціативи ООН намагаються переконати сторони досягти мирного врегулювання їх розбіжностей. Традиційні миротворчі операції передбачали розгортання Об'єднаних миротворчих сил. Присутність місії на місцях за згодою всіх зацікавлених сторін, є заходом зміцнення довіри для сил, які проводять моніторинг за перемир'ям, поки дипломати ведуть переговори про всеосяжний мир. Таким чином, підтримання миру було розроблено як тимчасовий механізм,

де не було формального визначення агресії, і часто слід було контролювати і «охороняти» перемир'я, встановити та охороняти буферну зону, сприяти переговорам про мир.

Місії моніторингу або спостерігачів мали декілька тих самих цілей, що й традиційні, хоча вони зазвичай були менш добре озброєні (або неозброєні) і зосереджені на моніторингу та звітували перед Радою Безпеки та Генеральним секретарем ООН. І операції моніторингу, і традиційні миротворчі операції забезпечували прозорість – неупереджене запевнення, що інша сторона не порушує перемир'я [88, с. 58-86].

Ціна миротворчості першого покоління, інколи оплачувалась у конфліктах, які відкладалися, а не вирішувались. Сьогодні ця моніторингова діяльність продовжує відігравати важливу роль на Голанських висотах між Ізраїлем та Сирією. Моніторинг і традиційні миротворчі операції суворо обмежувалися принципом згоди. Згода впливає з «уявлень сторін про неупередженість миротворців і моральний авторитет» [2, с. 65-69].

Це зменшує ризик для миротворців і зберігає суверенітет приймаючої держави. Порушення згоди може значно зменшити здатність миротворців виконувати свій мандат. На додачу до традиційних військових функцій миротворців часто включають різні поліцейські і цивільні завдання, метою яких є довгострокове врегулювання основного конфлікту. Операції ґрунтуються на згоді сторін, але за характером і цілями вони якісно відрізняються від традиційних миротворчих операцій.

Окрім моніторингу та традиційної миротворчої діяльності, ключовою стратегією було сприяти економічному та соціальному співробітництву з метою зміцнення довіри між раніше ворогуючими сторонами, розвиваючи соціальну, політичну та економічну інфраструктуру для запобігання майбутньому насильству та закласти основи для міцного миру.

Багатомірна миротворча діяльність спрямована на розширення потенціалу (наприклад, економічну реконструкцію) й інституційну трансформацію (наприклад, реформа поліції, армії та судової системи, вибори,

відбудова громадянського суспільства). Як зазначено в «Порядку денному для миру», «миротворчі та миротворчі операції, можуть бути по-справжньому успішними, якщо вони включають комплексні зусилля з виявлення та підтримки структур, які будуть прагнути зміцнити мир... це може включати роззброєння раніше ворогуючих сторін і відновлення порядку, репатріацію біженців, консультативну та навчальну підтримку, спостереження за виборами, просування зусиль із захисту прав людини, реформування або зміцнення державних інституцій і сприяння формальним і неформальним процесам політична участь» [48, с. 40-68].

ООН має успішний досвід, у «другому поколінні» миротворчих операцій таких як у Намібії (UNTAG), Сальвадорі (ONUSAL), Камбоджі (UNTAC), Мозамбіку (ONUMOZ) і Східній Славонії (UNTAES).

Роль ООН у допомозі врегулюванні цих конфліктів була чотириразовою. ООН служив миротворцем, схиляючи сторони до мирного рішення; Сили ООН спостерігали за демобілізацією збройних сил, розселенням біженців і наглядом за перехідними цивільними адміністраціями; здійснювали моніторинг і в деяких випадках організовували реалізацію прав людини, національно-демократичних виборів [27, с. 15-19].

Операції з «примусу до миру» – фактично ведення війни – ці місії є операціями третього покоління, які починаються від рівня охорони доставки гуманітарної допомоги до примусу припинення вогню та, коли необхідно, авторитетної допомоги у відбудові т. зв «нездатні держави». Подібно до Розділу VII статуту ООН для подолання агресії, як у Корея в 1950 р. та проти Іраку під час війни в Перській затоці, визначальна характеристика «третього генерації» є відсутність згоди однієї чи кількох сторін [63, с. 29-53].

Ці операції були трьох типів. У першому, міжнародні сили намагаються навести порядок без значної місцевої підтримки, без відсутності всеосяжної мирної угоди, і фактично мають на меті досягти перемоги однієї із сторін (як було в Сомалі). У другому – міжнародні сили не мали одностайності і згоди та вирішили нав'язати сторонам окремі домовленості в розпалі війни, що триває

(наприклад, заборонені для польотів зони або коридори гуманітарної допомоги). У третьому типі міжнародні сили застосовують примус для виконання умов всеосяжного миру, коли одна чи декілька сторін вирішили відмовитися. Примусові операції ґрунтуються на статті 42 Статуту ООН (Див.: додаток А) [99], яка дозволяє Раді Безпеки «вживати таких дій повітряними, морськими або сухопутними силами, які можуть бути необхідні для підтримки або відновлення міжнародного миру та безпеки;» Стаття 25 (Див.: додаток Г) [104], згідно з якою держави-члени «погоджуються прийняти та виконувати рішення Ради Безпеки»; і Стаття 43 (Див.: додаток А)[60]», в якій вони погоджуються «надати Раді Безпеки, на її заклик, ...збройні сили, допомога та засоби...» [31, с. 16-28].

Доктрина для цих миротворчих операцій з'явилася якраз у Сомалі та Боснії, які виявили їх практичні обмеження. У військовому плані ці операції спрямовані на стримування, переконання та заперечення.

У колишній Югославії, наприклад, ООН, дотримуючись цієї стратегії, створила опорні точки для стримування атак на ключові гуманітарні коридори (щоб запобігти загроз авіаударів, що було успішно зроблено навколо Сараєво в лютому 1994 р.; щоб запобігти продовженню сербського обстрілу міста та зупинити напад сербських сил на Дубровник контробрстрілом з моря та бомбардуванням з повітря).

Країни надають війська для миротворчих операцій ООН з різними механізмами. Керівники країн-учасниць миротворчої операції детально обговорюють умови участі своїх сил або під командуванням ООН, тобто під командуванням Генерального секретаря (як у Сальвадорі або Камбоджі); або під командуванням регіональної організації, уповноваженої згідно з розділом VIII статуту ООН (Див.:додаток Г) [61]; або з лідерством багатонаціональної коаліції, уповноваженої відповідно до розділу VII статуту ООН (як приклад керівництво США у Сомалі) [60].

Результатом спільної діяльності цих трьох «поколінь» у період після холодної війни у стало безпрецедентне розширення ролі ООН у захисті світового

порядку а також у просуванні основних прав людини в країнах, які донедавна роздиралися кривавими цивільними війни.

Але у 1993 та 1994 роках, більш амбітні елементи примусу до миру «третього покоління» зіткнувся з багатьма проблемами, з якими зіткнулися інтервенціоністські та імперські стратегії минулого та виявив нові проблеми, характерні для глобального характеру ООН. Поразки в Сомалі та Боснії змусили радикально переглянути те, коли і куди ООН має залучитися.

Багато хто прийшов до думки, що ООН не був придатний для проведення ефективних миротворчих операцій – не придатний для здійснення миру [34, с. 78-90]. Інші вважали, що такі операції слід делегувати регіональним організаціям, і передусім НАТО. Ця остання група почала закликати до «четвертого покоління» делегованої миротворчості [70, с. 36-53].

Іншою теоретичною проблемою є розрізнення стратегій і результатів. В реальному світу, вони ніколи не є повністю роздільними: політичні стратегії спираються на очікування щодо очікуваних результатів. Але слід підкреслити аналітичний поділ настільки, наскільки це можливо.

Наприклад, щодо застосування сили – під керівництвом ООН стратегія застосування сили зазвичай неефективна, коли вона прагне нав'язати мир (наприклад, Сомалі); але часто ефективний, коли він використовується в окремих частинах для виконання всеосяжного мирного договору (Камбоджа, Східна Славонія). Різниця тут полягає в контексті комплексного миру.

Дослідники також розрізняють виконання мандату та встановлення миру. Розбудова миру, якщо її всебічно спланувати та виконати, досягає стійкого миру. Але не всі миротворчі операції добре сплановані; деякі є тимчасовими, а інші неправильно сплановані. Миротворчі операції можуть виконувати свої конкретні мандати, дозволені Радою Безпеки ООН, НАТО чи інших органів, і стійкий мир все ще може бути невловимим [36, с. 67-82].

Отож, як висновок можна зазначити, що теоретичні підходи до дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях відбувались в розрізі історичного моменту та контексту часу та події. З моменту

створення ООН в 1945 в світі відбулось безліч громадянських конфліктів, які були по своєму криваві та жахливі. Змінилась і загальна геополітична ситуація в світі. В наслідок закінчення холодної війни та розпаду Радянського союзу міжнародна спільнота отримала єдність у прийнятті рішень та підтримці резолюцій Ради Безпеки ООН. Змінились і теоретичні підходи до дослідження проведення миротворчих операцій. Оскільки від традиційних миротворчих операцій характеру направлення легкоозброєних або взагалі беззбройних миротворчих підрозділів, метою яких було проведення моніторингу дотримання режиму зупинки вогню або перемир'я, як це було у класичній теорії миротворчості, до виконання «Порядку денного миру», який в своїй теоретичній та практичній основі включав в себе використання принципу «примусу до миру» навіть за рахунок використання військової сили. Що було продемонстровано в миротворчих місіях на територіях колишніх Югославських республік. Тому теоретичні підходи у дослідженні діяльності миротворчих операціях постійно в розвитку. Навіть в сучасних реаліях, зі зміною геополітичних обставин, а саме, Російсько-Українська війна породила собою внутрішню кризу і прецедент в самій ООН, оскільки країна, постійний член РБ ООН, яка має право Вето на голосування, використовує це право, для блокування рішень, які маю наміри засудити дії Російської Федерації, для прикладу, Російська сторона активно використовувала право вето, під час спроби здійснення міжнародного суду по справі МН-17 [26, с. 267-287], статут ООН не передбачає механізмів протидії зловживанням права вето постійними членами РБ ООН, тому нові проблеми вимагають проведення нових наукових досліджень.

1.2 Методологічні підходи до дослідження діяльності військових контингентів у миротворчих операціях

Основою теорію методологічних підходів в питаннях дослідження участі військових контингентів у миротворчих операціях стали загальнонаукові принципи, об'єктивності, системності, історизму, дослідження явищ у них, розвиток, взаємозв'язок та взаємозалежність [54, с. 73-85]. Реалізація цих принципів методологічного дослідження дозволить уникнути не зрозумілості,

нечіткості, відірваності від об'єктивного історичного процесу та контексту отриманих результатів, узагальнень і висновків. Для досягнення заданої мети та виконання поставлених у дослідженні завдань використовувався комплекс загальних і спеціальних методів історичного дослідження, які дали змогу дозволили вивчати історичну дійсність, узагальнювати та класифікувати факти і події, відображати їх вплив на становлення і розвиток міжнародних миротворчих операцій, в тому числі і діяльність українських військових миротворчих контингентів.

Використовуючи історичний метод у магістерському дослідженні, ми отримали змогу детально та ретельно відтворити процес формування та розвитку Міжнародних миротворчих операцій. Цей метод дослідження дав нам можливість акумулювати факти про предмет та об'єкт нашого дослідження, його властивості та ознаки, відтворити сутність і особливості діяльності військових миротворчих підрозділів України, як суб'єкта реалізації міжнародної державної політики України у сфері миротворчості і розбудови миру та міжнародних відносин, з'ясувати загальну тенденцію до поглиблення й укріплення відносин між Україною та ООН і переходу на якісно новий рівень відносин – стратегічного та ефективного партнерства України з ООН та НАТО. Разом з тим, даний метод дослідження допоміг дослідити в явищах та подіях загальне, закономірне та випадкове, що надало можливість об'єктивно та конструктивно описати процес розвитку та еволюції двосторонніх відносин України з ООН та НАТО в контексті проведення спільних миротворчих операцій [39, с. 60-87].

З історичним методом тісно взаємопов'язаний логічний метод дослідження, який є інструментом для відтворення та аналізу подій, що відбулися протягом певного часу або історичного моменту. Завдяки допомозі логічного методу можуть бути проаналізовані досвід вже проведених миротворчих операцій [14, с. 45-49]. Це дає змогу робити корегування певних військових політик та механізмів, які ефективно чи не ефективно себе показали під час проведення операції чи місії, а для тенденції, для прикладу, що буде мати сприятливі та несприятливі наслідки у участі українських військових

підрозділів у теоретичній, новій миротворчій операції, оскільки участь у цій операції може потребувати коригування військової політики, або удосконалення нормативно-правової бази, чи аналізу шляхів вирішення проблемних та кризових питань. За допомогою історичного методу (у поєднанні з логічним) досліджено вплив об'єктивних та суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх факторів прийняття рішень військовими під час проведення миротворчих операцій, керівництвом держави, під час прийняття рішення в участі у місії. Тож логічний та історичний методи дослідження дали змогу дослідити та зрозуміти логіку та підґрунтя участі країни у миротворчих операціях [32, с. 63-69].

Також у роботі активно використано порівняльно-історичний і системний методи дослідження. Порівняльно-історичний метод надав можливість дослідити воєнно-політичну діяльність військових миротворчих контингентів у різних місіях, дослідити, як вони використовувались в залежності від ситуації в зоні проведення місії та зрозуміти чому на одну місію, підрозділи миротворців були легко озброєні, а в іншому випадку миротворці використовували тяжку військову техніку та відкривали вогонь на ураження. Використання вище названого методу надає відповідь на це питання.

Використовуючи системний метод, можна здійснити дослідження визначеної проблеми у цілісному сприйнятті відносин між Українською державою та ООН у міжнародній миротворчій діяльності у взаємопов'язаності й взаємообумовленості їх компонентів, а саме, історико-геополітичних чинників становлення та поглиблення, створення відповідної нормативно-правової бази, інституційно-організаційного забезпечення [57, с. 134-146].

Також у ході роботи над магістерським дослідженням активно використовувались загальнонаукові методи дослідження, такі як: аналіз, синтез, індукція, дедукцію, класифікація тощо. Їх застосування у ході вивчення та узагальнення значної кількості зібраних джерел дослідження допомогли зробити відповідні висновки щодо еволюції відносин між Україною з ООН та НАТО на етапах, аналізованих у роботі.

Метод аналізу надає змогу поєднувати різноманітну інформацію на основі використання різних історичних джерел та формувати цілісні знання про співпрацю між Україною та ООН у міжнародній миротворчій діяльності. Завдання аналітичного підходу полягає в тому, щоб він спрямовувався на дослідження внутрішніх тенденцій у нашій державі та ООН та пошуку можливостей розвитку відносин у контексті сучасних завдань та викликів, охоплюючи при цьому детальний прогноз щодо можливих сценаріїв її поглиблення відповідно до вимог міжнародного життя. Науково-дослідницький метод синтезу, в свою чергу, сприяє з'єднанню окремих компонентів явищ. Завдяки синтезу можливо цілісно та об'єктивно оцінити становлення співпраці України з ООН у всій її багатоманітності та багатогранності. Наукові методи аналогії й порівняння надають змогу виявити схожість між різними об'єктами та предметами миротворчості, що мають значну частину зв'язків, властивостей. Порівняння має особливо важливу роль для якісно-кількісної характеристики, класифікації та узагальнення. Зауважимо, що не менш важливі такі загальнонаукові методи, як конкретизація, абстрагування та індукція і дедукція [43, с. 115-119].

Отже, як висновок необхідно зазначити, що використання методологічних підходів при проведенні магістерського дослідження є доволі важливим та ключовим елементом у процесі роботи над обраною темою. У ході дослідження активно використовувались методи як і спеціальні, так і загально наукові. А поєднання цих методів гарантувало ефективний результат у ході дослідження.

1.3. Аналіз джерельної бази проблеми дослідження

Миротворчі операції за безпосередньої за участі Організації Об'єднаних Націй та інших організацій, як несуть відповідальність за підтримку миру на сьогодні є дуже важливим чинником, який безпосередньо впливає на долі багатьох народів та держав у світі. Проте, на даний не вдалося повністю забезпечити всі гарантії того, що мир буде у світі. На сьогодні в наукових дослідженнях [48], які проводять історики, політологи та міжнародники різного спрямування, доводять, що не має єдиних підходів та стандартів у наукових

дослідженнях, які стосуються теми: проблеми міжнародної миротворчої діяльності.

Загалом у ході проведення магістерського дослідження було виявлено, що сама тема дослідження є дотичною, не лише історії, а й також інших суспільно-політичних наук, таких як: політологія, право, соціологія, що говорить про широкий спектр вивчення цієї теми. Важливо проаналізувати зв'язки історії з іншими науками та предметними галузями, оскільки велика кількість праць з цього дослідження використовується з інших галузей [49].

Грунтовну наукову складову дослідження проблеми миротворчих операцій та місій було проаналізовано та описано у працях таких відомих європейських науковців як А. Вендт, Р. Кеохайн, Х. Кегле, Р. Коен, Дж. Мершеймер, Е. Чемпіль, Дж. Шерр, а також американських дослідників таких як: З. Бжезинський, К. Дойч, Г. Моргетау, Дж. Руджі, К. Уолтс. Досліджували цю тему також і українські науковці такі як: В. Бруз, В. Буткевич, В. Василенко, С. Рябов, Л. Чекаленко та Т. Циганков.

Зокрема, вищеназвані дослідники намагались дослідити проблему співпраці України та міжнародних організацій в сфері миротворчих операцій, також ці вчені намагаються проаналізувати логічні зв'язки в сфері міжнародних відносин.

Завдяки цим дослідженням ми можемо дізнатися про декілька проблем, з якими стикається Україна під час участі у міжнародних миротворчих операцій, зокрема дослідники цього питання вказують на такі проблеми, які пов'язана з наступними аспектами:

- механізмами реалізації довгострокових відносин у сфері військового співробітництва України з міжнародними партнерами та механізмами удосконалення нормативно-правової бази;
- удосконалення механізмів у сфері цивільного співробітництва;
- питання морально-психологічної роботи.

Тому досить важливо проаналізувати весь спектр праць та наукових досліджень, які були написані по даній проблематиці. Для кращого та

логічнішого упорядкування цього спектру, їх можна умовно подіти на три групи за тематичним та хронологічним принципом.

Зокрема, першим етапом був період, який тривав з 1992 р. до 1999 р., цей період характеризувався написанням перших праць з даної теми. Світ побачила монографія та одна дисертація, і незначна кількість наукових статей [51, с. 76-79]. Дана група досліджень аналізувала всі проблеми сучасної міжнародної миротворчості України ще тільки на початковому етапі. На цьому етапі більше досліджувався військовий аспект, а також військова обстановка навколо України, так, зокрема досліджена геополітична ситуація навколо українських кордонів та авторитету української держави на міжнародній арені; зв'язки України з іншими державами, проаналізовано вплив цих держав, міжнародних організацій на світову політику в сфері міжнародної безпеки. Досить чітко простежуються фактори та передумови зародження та формування української миротворчої політики [52, с. 56-60].

Друга група належить до етапу, коли перші кроки розбудови українських державних інституцій вже були зроблені, та, певним чином вже було визначено та вироблено головні принципи і засади проведення політики у сфері миротворчої діяльності. Цей етап бере свій початок від 2000-го року та закінчується в 2009 р. Ця група досліджень вже характеризується написанням робіт не тільки з суто історичного змісту і характеру, а й з інших предметних та наукових галузей, зокрема сюди можна віднести дослідження філософського змісту, психологічного, історичного, політичного, тобто можна зробити висновок, що на цьому етапі розвитку, проблема міжнародної та української миротворчості починає досліджуватися більш комплексно.

Саме в цей часовий проміжок вже було написано ряд праць, захищено кілька дисертацій та близько 40 наукових публікацій [36, с.78-82], що вказує на те, що тема роботи, починає все більше і потужніше досліджуватися та аналізуватись у світовій та українській науковій спільноті.

Наступний етап почався з 2010 р. та триває й до сьогодні. Цей період можна описати, як етап, коли інтерес наукової спільноти зменшується стосовно

досліджень цієї теми, оскільки за цей час було зроблено лише шість дисертацій, та більше ніж 10 публікацій на сьогодні [67, с. 89-101]. Тож можна зробити висновок, що інтерес до даної теми зменшується.

Але цьому є логічне пояснення. Відомо, що з 2014 р. з початку гібридної агресії Російської Федерації на територію України та анексією Криму, це спровокувало інституційну кризу в ООН. Адже статут ООН не передбачав механізмів недопущення зловживань своїм правом вето при голосуваннях у РБ ООН одним із постійних членів. Втім, це в свою чергу привело до зниження ролі ООН як інституції, яка здатна впливати на конфлікти та прискорювати їх скоріше вирішення. Оскільки Російсько-Українська криза, це був конфлікт нового покоління, для протидії якому в ООН не було вироблено механізмів, окрім як, намагання створення політичного діалогу між країнами, на базі Мінських та Нормандських форматів. Дана політика не принесла жодних результатів, окрім як стабілізації лінії зіткнення на Донбасі та неформальній «заморозці» та консервації військового конфлікту. Не ефективність політики ООН, щодо врегулювання Російсько-Української кризи, створило втрату впевненості міжнародної та наукової спільноти у доцільність підтримки та дослідження питання політики миротворчості, а перемога Талібану у Афганістані та повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України у лютому 2022 року лиш ще більше підкріпили це твердження [78, с. 73-75].

Отже, поділ джерельної бази дослідження на три групи за хронологічним принципом надає нам можливість дослідити, на яких етапах дослідження перебувала дана проблема, а також хто досліджував проблему. Можна зробити висновок, що на початковому та другому етапах інтерес науковців, і українських, і міжнародних, до вивчення даної проблеми був більший ніж у період, починаючи з 2010 р. На нашу думку, це пов'язано з тим, що на початку XXI ст. до свого завершення підійшли війни на території колишніх Югославських республік. Звичайно, в ці роки відбувалися конфлікти у Македонії та Косово, але вони були значно менш кривавими та коротко терміновими, ніж війни у Хорватії та Боснії. Велику роль у швидкому вирішенні конфліктів у Македонії

та Косово, відіграли миротворчі ініціативи ООН та їх політики з розбудови миру. Югославський успіх політики ООН, щодо розбудови миру, надав «нове дихання» для дослідників питання, тож вони вважали ці теми перспективними та актуальними, що породило велику кількість наукових робіт по цьому питанні в першому десятилітті ХХІ ст. Проте, починаючи з 2014 р., крива процесу дослідження пішла на низ, через описані раніше причини.

Що ж стосується тематичного розподілу, то можна класифікувати всю джерельну базу на чотири групи:

– перша група – це наукові праці та дослідження, які більше присвячені військовим аспектам міжнародної безпеки та оборони, в яких також було прослідковано і проаналізовано аспекти та особливості участі України та її військових контингентів у міжнародній миротворчій діяльності та вплив цих миротворчих місій на міжнародне становище нашої держави;

– друга група – це наукові дослідження, які безпосередньо аналізують та досліджують участь України в міжнародних миротворчих операціях згідно мандатів та резолюцій Ради Безпеки ООН;

– третя група – праці, в яких досліджено військові аспекти співробітництва України з іноземними організаціями, а також держав, у сфері військового співробітництва, та співпраці під час проведення спільних місій [31, с.143-165].

В загальному весь цей комплекс досліджень дає нам можливість об'єктивно розглядати, досліджувати та аналізувати тему сучасних міжнародних миротворчих операцій та місій в більш широкому контексті.

До першої групи можна віднести монографії українських вчених, які працювали над аспектами зовнішньої політичної обстановки навколо нашої держави через призму національної безпеки, це були такі вчені як: І.Артюмов, В. Венгер, В. Горбулін, В. Грубов, О. Джус, В. Ліпкан, Ю. Пунда, Б. Якимович. Досить комплексно та узагальнено досліджували питання військового співробітництва України з ООН та НАТО такі вчені, як В. Балабін, Є. Мальцева, С. Речич та багато інших [65, с. 54-59].

Слід вказати на об'єктивне дослідження питань військово-технічного співробітництва України з міжнародними організаціями, яке здійснив О. Моначинський у праці «Сучасні воєнно-політичні відносини України з суміжно-прилеглими державами» [66]. У дослідженні автор зосереджує та акцентує свою увагу на військовому аспекті й зазначає про аспекти військового співробітництва України у перші роки Незалежності, з 1992 до 1996 рр. Автор обґрунтовує, що з кінця «холодної війни» з'явилися нові види конфліктів та протистоянь у тогочасних міжнародних геополітичних доктринах, відмінні від періоду «холодної війни», коли очікували на глобальні ядерні війни між регулярними арміями, з нанесенням масових ядерних ударів, багатокілометрових військових проривів територій умовного ворога та складних військових операцій. Натомість, світ отримав конфлікти, де немає чітких меж, тобто, конфлікт може початись будь-де, а протиборчими сторонами в ньому можуть бути не регулярні війська, а іррегулярні підрозділи, які можуть виникнути в будь-якій точці Земної кулі. Саме тому автор підкреслює на необхідності співпраці України з міжнародними організаціями. Він наводить аргументи на користь участі України в міжнародних миротворчих місіях, що важливо, як і для військового співробітництва, для прикладу, обміну досвідом, так і для політичної взаємо підтримки та покращенню міжнародного іміджу України на світовій арені, підкріплення авторитету країни.

Важливою для дослідження теми проведення миротворчих операцій та місій є наукова стаття В. Венгера «Основні напрями міжнародного військового співробітництва Збройних Сил України (минуле, сучасність, майбутнє)» [35]. У цій роботі автор аналізує головні практики та засади співробітництва України з державами сусідами, а також міжнародними організаціями, наприклад, такими як: СНД, ОБСЄ, ООН та НАТО. Однак, автор у своїй роботі досліджує та аналізує незначний часовий проміжок, всього перші десять років Незалежності. Науковець вказує на необхідність посилення ролі України у миротворчих операціях регіональних організацій, зокрема СНД та підтримці мирних ініціатив у своєму регіоні, оскільки в ті роки розгорталися конфлікти в Придністров'ї та

Грузії. В цих регіонах була криза, а миротворчі операції давали змогу налагодити військову співпрацю з військовими підрозділами країн сусідів по регіону.

Вважаємо актуальною для проблеми дослідження працю Г. Перепелиці «Воєнна безпека України на межі тисячоліть» [24]. У ній автор дослідив військово-економічні аспекти та чинники безпеки Української держави. Значну увагу науковець зосередив на аналізі процесу військово-технічної співпраці України з іноземними державами та міжнародними організаціями. Крім цього, у дослідженні виокремлено проблеми, з якими стикається українське військо та політичне керівництво в питаннях міжнародної діяльності та вказано на кроки, які можливо зробити, за рахунок співпраці України у військово-технічній сфері, та виконанні спільних миротворчих місій з країнами-партнерами. Тож досліджено участь України в миротворчій діяльності під егідою міжнародних організацій, таких як: ОБСЄ, ООН, НАТО протягом 1992-2000 рр. [91, с.76-79].

На наш погляд, особливої уваги заслуговує цікаве дослідження, здійснене у дисертаційній роботі, В. Мандрагелі «Війна в історії цивілізацій: соціально-філософський аналіз» [38]. У цьому дослідженні детально проаналізовано та узагальнено роль українських збройних сил в системі національної оборони; використання військових підрозділів в миротворчих операціях та місіях, на прикладах взаємодії Збройних сил України (в контексті участі українських військових підрозділів у міжнародних миротворчих операціях) з іноземними організаціями; були зроблені невтішні висновки, щодо неефективного керування та застосування застарілих підходів в контексті керування Збройними силами під час проведення ними військових операцій у міжнародних миротворчих місіях.

Досить важливою також була робота «Україна в системі міжнародної безпеки», яка була написана науковцями з Національного інституту проблем міжнародної безпеки при Раді національної Безпеки та Оборони України. У цій роботі велику увагу акцентовано на дослідженні національних пріоритетів України на зовнішньополітичній арені, зокрема в контексті євроатлантичної інтеграції, а також інтеграції в систему безпеки Європи. Автори комплексно досліджували участь українських військових контингентів у міжнародній

миротворчій діяльності та дійшли висновку, що Україна, на етапі їх дослідження, має непогані здобутки та внесла великий вклад в міжнародну систему безпеку світу, зокрема під егідою ООН та НАТО [29, с. 15-39].

Наступна праця, присвячена даній проблемі – це колективна монографія дослідників Інституту проблем міжнародної безпеки «Оборонна політика України на початку XXI століття». У ній проаналізовано роль і місце військового компоненту у сфері національної безпеки України та використання Збройних сил України для досягнення політичних завдань на міжнародній арені.

Також дослідженнями та аналізом міжнародних військових миротворчих операцій займався Інститут зовнішньої політики дипломатичної академії при МЗС України у 2006 році, яким було розглянуто питання міжнародної безпеки, де питання міжнародної миротворчої діяльності було розглянуто оглядово .

Далі потрібно згадати про дисертаційне дослідження С.Речича «Воєнно-політичне співробітництво Збройних Сил України (1991- 2009)» [58]. У цій праці дослідник проаналізував джерельну базу проблеми, також досліджував вплив різних чинників на взаємодію України та ООН і НАТО в контексті міжнародної миротворчої діяльності та співробітництва в цілому [58, с. 38-53].

Іншим досить змістовним дослідженням стосовно аналізу міжнародної миротворчої діяльності була праця Ю.Недзельського, де приділялась увага участі України в рамках програми «Партнерство заради миру» та в операціях з примусу до миру. У цьому дослідженні автор пропонує свою періодизацію участі України в міжнародних миротворчих операціях, окрім цього автор надає план удосконалення відносин між Україною та ООН і НАТО [45, с. 5-23].

Можна зробити висновок, що дослідники першої тематичної групи аналізували комплексно миротворчу діяльність України, з точки зору регіонального та міжнародного контекстів.

Друга тематична група вивчала в загальному питання міжнародного, регіонального і національного контекстів. Окрім цього, одним з найбільш важливих питань, які досліджувались серед науковців були питання пов'язані з

гуманітарними проблемами, але найголовнішими було питання проведення та реалізація міжнародних миротворчих операцій ООН.

До цієї групи можна віднести таких науковців як: В.Бруз, В.Заросило, І.Козинець, В.Ліпкан, В.Мандрагеля, О.Моначинський, Г.Перепелиця.

Окремо потрібно відзначити працю написану колективом Науково-дослідного центру оборонних технологій та воєнної безпеки України за редакцією С. Кириченка «Миротворча та антитерористична діяльність Збройних Сил України: досвід, проблеми, перспективи» [41]. У цій праці досліджено воєнно-політичні аспекти міжнародних миротворчих операцій і зазначено шляхи вдосконалення міжнародної миротворчої діяльності України. Окрім цього, автори зазначають нові підходи та шляхи до вирішення сучасних конфліктів, як на регіональному рівні, так і на міжнародному рівні [41, с. 22-24].

Наступною, важливою, для дослідження нашої теми є дисертація І. Козинця «Участь Збройних Сил України в міжнародній миротворчій діяльності (1992- 2006) [79, с. 28]. Зокрема, важливу роль у цьому дослідженні відіграють висновки. Дослідник вважає, що участь України в міжнародних миротворчих операціях є передовою засадою прогресу української національної системи безпеки та водночас найефективнішим методом формування боєздатних та підготовлених Збройних Сил України, оскільки лише практичне застосування військових підрозділів в зоні бойових дій, навчить українських військових вдосконалюватись у питаннях миротворчої діяльності та військової підготовки. Тут потрібно зазначити, що дослідження було проведено ще до початку військових дій на Сході України в 2014 р.

Одним з важливих дослідників міжнародного миротворчого руху є О. Котеленець [31]. Який у своїх працях робить наголос на тому, що механізм прийняття оперативних рішень, який робиться згідно процедури та протоколів, не завжди є повністю коректними. Інколи відбуваються такі ситуації, коли необхідно терміново втрутитися в певний конфлікт, але через неефективну процедуру прийняття рішень, цей процес гальмується, що може негативно вплинути на ситуацію у світі [31, с. 85]. Прикладом може слугувати те, що

сталось під час проведення Української миротворчої місії в Боснії в анклаві Жепа.

Цікаві аспекти миротворчих місій досліджуються у працях В. Макарова та І. Печенюк [70]. Автори аналізують та узагальнюють виклики і проблеми, які постали перед світовою системою колективної безпеки [70, с. 104-107].

Важливі дослідження міжнародної миротворчої діяльності України на сучасному етапі провела О. Мещерякова. Вона більше досліджує питання участі органів внутрішніх справ у міжнародних миротворчих операціях [39, с.4-17].

Серед дослідників міжнародного миротворчого руху, в контексті створення нормативно-правової бази даної проблеми, був О. Пулим. Він у своїй праці «Збройні Сили України як фактор створення та забезпечення існування системи колективної безпеки у Європі» [54, с. 56-62] розкрив процес створення нормативно-правової бази участі українських військових контингентів в міжнародних миротворчих операціях.

До наступної групи належать роботи філософського-політичного характеру, які є важливими з точки зору дослідження наукової бази. Однією з них була праця групи авторів під назвою «Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття: історико-філософський підтекст.» Це дослідження є цінним для нас з точки зору аналізу загальної геополітичної ситуації в ХХ ст. Серед чинників, які аналізують автори були аспекти діяльності та участі України у миротворчих операціях починаючи з 1992 р. [23 ,с.272-290].

Також тему участі України в міжнародній миротворчій діяльності досліджували в закладах вищої освіти, зокрема сюди належить Національний університет оборони України, який відомий дослідженнями у сфері воєнної стратегії, історії, політології, філософії. Так, науковці видали значну кількість підручників та посібників для навчання в закладах вищої освіти [17, с. 25-69].

Значний інтерес, з огляду на проблему дослідження, представляють посібники та підручники, які видає Військовий Інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема можна вказати на працю «Сучасні міжнародні відносини, перспективи і євроатлантичне майбутнє

України» [37]. У підручнику розглядається процес Євроатлантичної інтеграції України в контексті співпраці військових контингентів України та країн-партнерів під час миротворчих операцій [37, с. 35-52].

Третя група дослідників теми міжнародних миротворчих операцій України під егідою ООН та інших міжнародних організацій, як правило, досліджує та аналізує аспекти нормативно-правової бази. Серед дослідників третьої групи помітною є дисертаційна робота Панченко Л. Є., в якій дослідник розглядає новітні форми міжнародно-нормативної діяльності в таких організаціях як ООН, ОБСЄ, НАТО. Також автор оцінює перспективи вдосконалення нормативно-правової бази міжнародних організацій та аналізує прогалини в міжнародному праві стосовно тематики міжнародно-миротворчої діяльності [3, с. 120-127].

Можна зробити висновок, що тему сучасної міжнародної миротворчої діяльності України досліджують не лише історики, а й військові експерти, політологи, юристи та ін. Спостерігається певна еволюція в проблемах дослідження української миротворчої діяльності, в аспектах розуміння цієї діяльності українськими дослідниками, від шляху військової співпраці та обміну досвідом, до дослідження нормативно-правової бази, оскільки у кожному з періодів дослідження були різні проблеми. Якщо в 1990-х роках, важливим було питання військової співпраці та набуття досвіду, то пізніше цей накопичений досвід вплинув на питання модернізації нормативно-правової бази і в Україні, і в самій ООН.

Висновки до Розділу 1

Отже, методологічні та теоретичні підходи до питань діяльності військових контингентів у миротворчих операціях пройшли еволюцію розвитку в залежності від контексту часу або обстановки в світі.

Так, теоретичні підходи до вивчення даної проблеми еволюціонували в залежності від того, яка була світова геополітична ситуація. Теорії миру еволюціонували від теорії трикутника миру, яка, як теорія бере свій початок з

середини 50-х рр. XX ст., а далі розвивалася до теорії «порядку денного для миру», що включала в себе нові засоби і механізми для досягнення мети – дотримання миру.

Так само і в методологічних підходах, вони також еволюціонували, в залежності від світової ситуації та обстановки. Поступово, дослідники ставили перед собою все нові і нові питання, які потребували використання нових методів дослідження.

Це ж саме стосується і джерельної бази, яка пройшла три етапи еволюції наукового дослідження проблеми миротворчості та окремо, проблеми української миротворчості. Кожен з етапів був по своєму унікальним та особливим. Найбільше питання миротворчості досліджували на початку XXI ст., на хвилях Югославського успіху ООН та НАТО, а саме, зупинки кривавих військових дій на території колишніх Югославських республік. У свою чергу кількість досліджень значно зменшилась після 2014 р. після того, як спалахнула українська криза, що породила велику інституційну кризу в ООН та НАТО, і це породило кризу самого поняття миротворчість.

РОЗДІЛ 2

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ КОНТИНГЕНТІВ В МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ СВІТУ

2.1. Діяльність миротворців України під час операцій сил ООН на території колишньої республіки Югославія

Кінець ХХ ст. був знаковим на історичні події, а саме: розпад Радянського Союзу, кінець холодної війни, руйнація соціалістичного світу та ліквідація двополярного світу і війни на теренах Югославії. Війна на території Соціалістичної Федеративної Республіки Югославія почалась влітку 1991 р. Спершу це була коротка та відносно мало кривава «Десятиденна війна» між Югославським урядом та прихильниками незалежності Словенії, в якій перемогу здобули останні. Далі спалахнув конфлікт у Хорватії, який перетворився на повноцінну війну, а кадри з боїв за місто Вуковар облетіли весь світ. Бачили ці кадри і представники ООН, які вирішили реагувати негайно, спочатку політичним шляхом впливати на уряди Югославії та Хорватії, з метою примирення ворогуючих сторін та закликом почати мирні перемовини і піти шляхом пошуку компромісу [26, с. 40-56]. Але перемовини провалились, оскільки на період осені 1991 р., кожна з сторін конфлікту бачила перспективу вирішення конфлікту за рахунок військових дій свої військових підрозділів. Тож, поступово конфлікт з політичного переріс у етнічний конфлікт та ворожнечу між сербськими та хорватськими народами. Особливо ця етнічна ворожнеча посилювалась після того, як підрозділи Югославської народної армії взяли під повний контроль, вище назване Хорватське м. Вуковар та почали там етнічні чистки хорватського населення міста.

Вказані події стали шокуючими для міжнародної спільноти, що спонукало РБ ООН прийняти резолюцію 743 [56], мета якої полягала в створенні місії UNPROFOR на території Хорватії. Початковий мандат місії заключався у забезпеченні стабільних умов для мирних переговорів і безпеки в трьох демілітаризованих анклавів, визначених як зони, що охороняються ООН

(UNPA). Вони були розташовані в різних регіонах до того, як Республіка Хорватія отримала статус повноправного члена Організації Об'єднаних Націй (ООН), але контролювалися самопроголошеною Республікою Сербська Країна.

Втім, конфлікт на Балканському півострові не зупинився на Хорватській території. Восени 1992 р. військові дії почались на території Боснії і Герцеговини. І знову ці конфлікти з політичного русла переросли в етнічні конфлікти між Сербським, Хорватським та Боснійським народом, оскільки причиною конфлікту стало вбивство сербськими націоналістами мирних боснійців в м. Бієліна. Це спровокувало етнічний конфлікт між боснійцями та сербами на території Боснії, а не згасаючий конфлікт у Хорватії змусив ворогувати всі три сторони одночасно одна проти одноєї, оскільки кожна із сторін, мала свої інтереси на території Боснії і Герцеговини [26, с. 45-62].

Дані дії змусили РБ ООН розширити зону діяльності місії UNPROFOR на території Боснії і Герцеговини, що було підтримано в резолюції 757 [57], в якій йшлося про те, що сили ООН повинні створити зону безпеки в Сараєво та його аеропорту. Саме для виконання такої місії Генеральний секретар ООН звернувся до Уряду України з проханням надіслати батальйон Збройних Сил України в Боснію Герцеговину для участі в операціях Миротворчих Сил Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії.

Дане прохання було підтримано Постановою Верховної Ради України від 03.07.1992 №2538-ХІІ [52], яка вирішила відправити на територію міста Сараєво 420 військовослужбовців Збройних сил України, для здійснення миротворчої місії на території Сараєвського летовища.

Наступного дня Міністр оборони України підписав наказ про формування першого в історії Незалежної України окремого миротворчого підрозділу – 240-го окремого миротворчого батальйону. Формування батальйону тривало 3 тижня і вже, починаючи з 15 липня 1992 р., перші підрозділи українських миротворців почали прибувати на територію Боснії і Герцеговини та виконувати першу миротворчу місію Української держави на території Сараєвського аеропорту.

У перелік завдань підрозділу входила охорона й забезпечення функціонування аеропорту, супровід та охорона конвоїв з гуманітарною допомогою як у самому місті, так і у віддалених частинах країни, охорона свого розташування. Специфічним завданням було ведення артилерійської розвідки [43, с. 125-143].

Перший свій бій миротворчий підрозділ провів вже 31 липня 1992 р. Тоді, в результаті провокації, яка була організована боснійськими мусульманами в аеропорту Сараєва, була обстріляна позиція українського миротворчого контингенту. У той день босняки поставили поблизу українських підрозділів свій міномет та відкрили з них вогонь по позиціях сербів. Серби, в свою чергу, відкрили вогонь у відповідь, але нажаль, одна з сербських мін потрапила в бліндаж з українськими миротворцями. У результаті шість українських військових були тяжко поранені, 1 – загинув від ран у госпіталі. Це був перший загиблий український миротворець та перший офіційний бій Збройних сил України [58, с. 15-19].

7 серпня 1992 р. розташування батальйону знову обстріляли з мінометів. Вісім осіб одержали поранення, згоріла автомобільна техніка батальйону. Поранення зазнав і командир батальйону В. Сидоренко. А 20 серпня, від кулі снайпера загинув військовослужбовець батальйону. Українські миротворці попали на справжню війну, а Міністерство оборони України та керівництво держави фактично опинилось у певному статусі війни. У такій ситуації виникла гостра потреба модернізації нормативно-правової бази. Постало питання матеріальних компенсацій сім'ям загиблих військовослужбовців та матеріального відшкодування потреб самого підрозділу.

Так, влітку 1992 р. Кабінет міністрів України в Постанові від 11 серпня 1992 р. №461 «Про фінансове забезпечення діяльності батальйону Збройних Сил України, направлено до складу Миротворчих Сил ООН» [51], постановив провести розрахунок з військовослужбовцями миротворчого контингенту в іноземній валюті за рахунок коштів ООН.

Це був перший нормативно-правовий акт, який регламентував питання діяльності миротворчої діяльності, але загальна ситуація породила питання про створення спеціальної, нормативно-правової бази, яка б повністю регламентувала діяльність миротворчих контингентів. Саме в ті роки почалась роботою над цієї базою.

Восени 1992 р. для заміни знищеної української техніки транспортним літаком Ан-225 «Мрія» з України була доставлена нова партія військової техніки. Так, знищені обстрілами військові автомобілі були замінені на нові та вперше була доставлена важка броньована техніка для виконання бойових завдань.

А після того, як українські миротворці отримали інформацію, що одна із ворогуючих сторін, готується здійснити напад на підрозділ з метою заволодіння зброєю миротворців, командир батальйону зв'язався з Українським командуванням та запросив автоматичні станкові гранатомети, сигнальні міни, колючий дріт і спеціальну дріт-путанку. Отримавши ці засоби, військові облаштував загородження у районі свого розташування, а командир підрозділу, з метою залякування однієї із сторін, допустив витік інформації, щоб зникла спокуса нападу на розташування підрозділу [27, с. 76-89].

Восени 1992 р. підрозділ миротворців продовжив виконувати нові бойові завдання. 10 жовтня 1992 р. у передмістя Сараєво – селищі Іліджа один з українських бронетранспортерів потрапив на мінні загородження. В результаті чого загинув один військово службовець та декілька отримали поранення. Тільки за три місяці в українському контингенті було троє вбитих та поранено понад двадцять наших миротворців. На основі цього командир підрозділу отримав телеграму від Міністра оборони України К. Морозова, текст якої був таким: «Командиру батальйону доповісти про доцільність подальшого перебування батальйону в Сараєво». Це означало, що вся відповідальність за здоров'я і життя військовослужбовців тепер лягає на плечі командира батальйону, оскільки він має прийняти рішення про зупинку чи продовження місії. Командир вирішив продовжувати місію. Але дозволив написати рапорти на покидання місії усім бажаючі. У результаті рапорти написали 4 військовослужбовці.

Незважаючи на складні умови, у яких опинилися українські миротворці, вони продовжували виконувати поставлені задачі. Крім миротворчих завдань, особовий склад брав участь у відновленні й реконструкції боснійської інфраструктури, а саме в ремонті, лікарень, шкіл, доріг, ліній електропередач, трамвайної лінії й трамваїв, наданні медичної допомоги місцевому населенню.

За перші чотири місяці підрозділ забезпечив супровід та охорону більше ніж 800 конвоїв з гуманітарним вантажем. До числа найуспішніших миротворчих операцій підрозділу можна віднести забезпечення безпеки роботи аеропорту Сараєво, який був постійно під обстрілом, під час облоги міста з 1992 до 1996 рр. та відновлення інфраструктури.

Поступово, перед підрозділом ставились все нові і нові задачі, оскільки керівництво ООН, давала позитивну оцінку діяльності батальйону, і постало питання в збільшення чисельності українських миротворців. Тож, 19 листопада 1993 р. Верховна Рада України прийняла постанову про збільшення чисельності контингенту Збройних Сил України в миротворчих силах ООН на території колишньої Югославії. Відповідно до цього рішення почалося й формування та підготовка нового, 60-го окремого спеціального батальйону («Укрбат-2»).

А вже 19 квітня 1994 р. новий миротворчий батальйон прибув до Боснії. Батальйон був першим миротворчим підрозділом, який, відповідно до наказу керівництва UNPROFOR, ввели у заблокований боснійськими підрозділами сербський анклав у районі Горадже. 60-й батальйон із оперативною групою з 240-го батальйону, за підтримки підрозділів ЗС Великої Британії, Франції, Норвегії, РФ і Єгипту ввійшов в зону активних бойових дій між сербськими й мусульманськими формуваннями. Присутність та ефективні дії українських миротворців призвели до зниження напруги в районі й ослаблення бойових дій між протиборчими сторонами.

У липні 1995 р. українські підрозділи провели успішну евакуаційну операцію боснійського мирного населення із зони здійснення геноциду сербськими військами в анклаві Жепа. Українські військові опинились під перехресним вогнем боснійсько-сербського корпусу «Дрина» та

мусульманських підрозділів. Ось частина повідомлення, відправленого в Київ 24 липня: «24.07.95 р. у районі чек-пойнта №1 йшли бої між сербами й боснійцями... В 14:20 від командира спеціальної роти надійшло повідомлення: «За одну годину на анклав Жепа впало 60 мін. Ведеться вогонь із танків, кулеметів і снайперської зброї. Розстріляно будинок поліції, багато вбитих і поранених. Уночі передбачається напад на позиції роти. Палива й води немає... В 17:00 командир боснійської бригади запросив від командира роти виставити особовий склад в особливо небезпечних ділянках для захисту від сербів...»[58, с. 67-75]

Особовий склад підрозділу, незважаючи, на відсутність підтримки з боку інших миротворчих підрозділів ООН, прийняв рішення і розпочав операцію по евакуації мирного боснійського населення із зони загострення ситуації. У результаті дій українських миротворців, більше ніж п'яти тисяч мирних осіб були успішно евакуйовано, при цьому, втрат серед бійців українського підрозділу не було, попри те, що в ті дні велись активні та кровопролитні бої, а кількість жертв у регіоні перевищила дев'ять тисяч чоловік

Пізніше, 21 листопада 1995 р. в США, на авіабазі Райт-Петтерсон (Дейтон, штат Огайо), була підписана угода про мир у Боснії й Герцеговині, а в середині грудня у Парижі підписаний відповідний договір.

Згідно Резолюції РБ ООН від 15.12.95 № 1031[58] подальша підтримка миру в регіоні тепер перекладалась з сил та місій ООН на багатонаціональні сили IFOR (Сили виконання угоди) під керівництвом НАТО, у зв'язку з чим було ухвалене рішення про припинення повноважень місії ООН UNPROFOR. Це призвело до виведення частини українських миротворчих підрозділів з території Боснії. Додому відправили 60-й батальйон.

20 грудня 1995 р. на Сараєвському летовищі відбулась офіційна церемонія передачі повноважень. Прапор ООН був замінений на прапор НАТО. Тоді ж, 240-й окремий спеціальний батальйон був переданий до складу IFOR. Так Україна розпочала свою першу військову співпрацю з НАТО.

Після Дейтона відбувся перехід від політики пошуку діалогу між сторонами до політики примушення до миру. До того часу на території Боснії і Герцеговини існувало офіційне перемир'я, але його фактично дотримувалися тільки до настання темряви. Після 20 грудня все різко змінилось. Уже в перші дні підрозділи НАТО за підтримки танків почали зачищати контрольні пункти на лінії зіткнення ворогуючих сторін. Міжнародними силами IFOR були отриманні більші повноваження щодо застосуванню зброї та техніки для припинення порушень порядку перемир'я, що призвело до фактичного припинення будь-яких активних бойових дій між ворогуючими сторонами.

Через рік, у грудні 1996 р. 240-й батальйон був переданий під керування Сил стабілізації НАТО SFOR по червень 1999 р., коли був передислокований із м. Сараєво в Косово, де виконував завдання в складі сил KFOR і був виведений до України у листопаді 1999 р. Після повернення на території України підрозділ був розформований.

Усього, за майже 7 років української миротворчої діяльності в Боснії у миротворчих місіях від України прийняло участь 1303 миротворців [43, с. 78-84].

Також Українські миротворці виконували миротворчі місії на території Хорватії (1996-1998 рр.), Македонії (1995-1999 рр.) та Косово (з 1999 р.). Але миротворча місія в Боснії та Герцеговині є найбільш важливою в контексті дослідження участі українських миротворців в місіях на території колишньої республіки Югославія, оскільки саме місія в Боснії наклала основні засади української миротворчості та нажалі почала сторінки трагічного бойового досвіду, оскільки під час виконання місії в Боснії і Герцеговині загинуло перші 17 українських миротворців [43, с. 78-84]. Це був унікальний досвід, який потім використовував український уряд у своїй миротворчій діяльності в розробці військових доктрин реформування і розвитку Збройних сил України, та при розробці нормативно-правової бази діяльності миротворчих контингентів, який пізніше був викладений в Законі України від 23 квітня 1999 р. № 613-XIV «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки»[53]. Цей Закон став основним нормативно-правовим актом, який регулює питання

діяльності та проходження Україною миротворчих місій і основний базис якого, був розроблений на основі Югославського досвіду українських миротворців.

2.2. Українська миротворча місія в Іраку: аспекти участі

Після місій на території колишніх Югославських республік, наступною великою миротворчою місією України стала Іракська місія 2003-го р. Тоді міжнародна спільнота в резолюції заявила про створення військової місії, для боротьби з режимом диктатора Саддама Хусейна, якого підозрювали в створенні біологічної зброї та можливої передачі цієї зброї бойовикам з терористичних організацій. Так, для виконання цього завдання була створена міжнародна, багатонаціональна коаліція. Політологи та оглядачів політичних процесів в Україні тих часів, підходили до висновку, що приєднання та участь України в цій коаліції мало своє неофіційне завдання — виведення Леоніда Кучми з-під хвилі міжнародної політичної ізоляції, яка утворилась після декількох великих міжнародних та політичних скандалів, які беруть свій початок від справи Гонгадзе та продовжились після інформації про нібито, продажу підсанкційному режиму Саддаму Хусейну Українських радіолокаційних систем «Кольчуга» у квітні 2002 року. Так, на думку журналістів, які досліджували це питання, ідея, щодо відправки українського контингенту в Ірак та головним ініціатором цього рішення став тодішній міністр оборони України Є. Марчук [50, с. 36-74]. Цю ідею підтримав глава держави і вже в грудні 2002 р., почалося формування першого підрозділу, радіологічного, хімічного і бактеріологічного захисту, який мав першим відправитись у Кувейт, для участі у миротворчій місії, його завданням було контролювання Кувейтського кордону з неспокійним Іраком та веденням радіаційної, хімічної та бактеріологічної розвідки.

А вже в у наступному році Президент Л. Кучма довів до відома Генерального Секретаря ООН в тому, що Україна готова надіслати в розпорядження військ ООН в Кувейті батальйон радіологічного, хімічного і бактеріологічного захисту та 18 березня 2003 р. був підписаний Указ № 227 «Про направлення 19-го окремого батальйону радіаційного, хімічного та біологічного

захисту Збройних Сил України до Держави Кувейт для надання допомоги в захисті цивільного населення цієї держави від наслідків можливого застосування зброї масового ураження і в ліквідації можливих наслідків застосування зброї масового ураження на території держави Кувейт» [68].

До кінця українські військові прибули на територію Кувейту та приступили до виконання своїх завдань з охорони кордону. Але українські військові розуміли, що вони в Кувейті тимчасово, їхня справжня мета – це Ірак.

1 травня 2003 р., після перемоги над режимом С. Хусейна президент США Дж. Буш запропонував міжнародній спільноті взяти участь у встановленні нового демократичного режиму у звільненому Іраку. Президент України Леонід Кучма, запропонував відправити український військовий контингент у Ірак, з миротворчою місією, для підтримки та розбудови нової вільної та демократичної Іракської держави. Протистояти якій продовжували про-Садамівські шіїтські угруповання, яке використовувало для боротьби партизанську тактику. Саме тому була така необхідність у військових контингентах.

2 червня 2003 р. Верховна Рада України ратифікувала указ Президента «про участь українських військ у миротворчій місії в Іраку. А 4 червня Кабінет міністрів України прийняв постанову «про забезпечення діяльності Українського миротворчого континенту в республіці Ірак». Після підготовки нормативно-правової бази діяльності миротворчого контингенту в Іраку, почались і самі військові підготування до початку місії, які зайняли 2 наступні місяці.

11 серпня 2003 р. о 6:47 (за київським часом) перші українські миротворці перетнули кувейтсько-іракський кордон та здійснили марш до місця постійної дислокації — місто Ель-Кут провінції Васит.

Наші військові потрапили в підпорядкування командування міжнаціональної дивізії «Центр-Південь», яка у своїй основі складалась з польського миротворчого контингенту і була розташована за 140 км від Багдаду.

Українські бійці виконували завдання на ірано-іракському кордоні, в зоні населених пунктів Ель-Кут, Ель-Хай, Ес-Сувайра, Вавилон, Багдад та на пункті переходу «Арафат» (форт Бадра).

Восени 2003 року в місті Ес-Сувейра відбувся перший бойовий контакт українських миротворців, а саме, була зроблена спроба нападу на український патруль – в результаті вибуху вибухівки незначні пошкодження отримав військовий автомобіль, але особовий склад не постраждав [28, с. 56-64].

14-15 вересня 2003 р. в місті Ель-Кут військова поліція українського контингенту спільно з іракською поліцією провела затримала грабіжника банку, а також вилучила у нього дві одиниці вогнепальної зброї (один автомат АК-47 та один пістолет).

Тому можна зробити висновок, що 2003 р., для Українських миротворців прийшов під знаком спокою та без особливих проблем.

Проте, вже у наступному році, відбувся перший серйозний бій в Іраку. Спочатку 6 квітня 2004 р., в місті Ель-Кут відбулись серйозні бойові зіткнення з шіїтськими повстанцями, в результаті яких, загинув перший український миротворець., потім бойові дії почались і в інших іракських містах.

28 квітня 2004 р. біля міста Аз-Зубадія, в 60 км на захід від міста Ель-Кут, був обстріляний патруль українських миротворців в результаті загинув 1 і були поранені 2 миротворців. Після нападу військові вийшли з зони бою та зайняв кругову оборону, але нажаль, один з поранених військових, пізніше, помер від отриманих поранень.

В результаті, до березня 2005 р. в результаті боїв загинули 18 солдатів і офіцерів з українського контингенту, понад 40 отримали поранення. Ці цифри впливли на настрої в українському суспільстві та політичних круга держави. Поступово росла підтримка рішення щодо виведення військ з Іраку

Що ж стосується Л. Кучми, то він публічно висловлювався про те, що Україна повинна виконати взяті на себе миротворчі зобов'язання, як і інші країни Іракської коаліції, але врешті-решт і він визнав потребу у виведенні українських військ у зв'язку з бойовими втратами, що збільшувались, серед миротворців.

Надалі, про важливість виведення контингенту з Іраку стали публічного виголошувати вже всі політичні лідери України – і В. Ющенко, і В. Янукович, і Л. Кучма. Апогеєм цих процесів стало рішення Ради безпеки України, яка підтримала позицію Президента, про виведення військ з Іраку, а Міністр оборони України О. Кузьмук у вересні 2004 р., оголосив, про рішення виведення військ з Іраку, заявляючи: «Я вважаю, що Україна свою історичну місію виконала, із самого початку взявши участь в антитерористичній операції у складі коаліційних сил»[67, с.54]

11 січня 2005 р. Верховна Рада України прийняла ухвалу, в якій було запропоновано негайно повернути українських миротворців на батьківщину: «У зв'язку з небезпечним загостренням військово-політичної обстановки в Іраку і жертвами серед українських військовослужбовців пропонується вважати недоцільним подальше перебування підрозділів озброєних сил України в цій країні».

Л. Кучма віддав наказ про підготовку до виведення контингенту, навіть передбачалося, що військові зможуть повернутись ще до кінця весни 2005 р., проте Адміністрація президента США дала чітко зрозуміти, що питання про перебування українського миротворчого контингенту в Іраку має бути вирішеним тільки після вступу на пост нового президента України та формування нового уряду. Що й було зроблено після інавгурації В. Ющенка, який заявляв, що не розуміє, чому українські миротворці, беруть активну участь в бойових діях.

15 березня 2005 р. почалося поетапне виведення українського контингенту і закінчилось виведення військ, 27 грудня 2005 р., коли Ірак покинула основна частина українських миротворців, а декілька солдатів залишилися як спостерігачі. А вже 9 грудня 2008 р. останні 29 членів миротворчого персоналу з України повернулись на Батьківщину.

Досвід Іракської кампанії показав важливість розуміння, що таке миротворчі операції, для тих, хто вважає, що миротворчі операції, це є засобом здобуття політичних дивідендів та балів. Оскільки участь у миротворчій

операції, підкріплює авторитет країни на міжнародній арені. Можливо, така мотивація дійсно була у Леоніда Кучми, але як показала практика, миротворча операція принесла тільки більше негативу, ніж користі, в іншу чергу це був хороший досвід для збройних сил України, які отримали унікальний бойовий досвід та досвід взаємодії з державами партнерами по НАТО в умовах сучасної та новітньої війни.

Але крім військових факторів, Іракська кампанія призвела до розуміння того, що потрібна стратегія Української міжнародної діяльності, що і було оформлено в Указі президента України від 15 червня 2009 р. № 435 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 квітня 2009 р. «Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України [54] В цьому нормативно-правовому документі були закладені основоположні стратегії розвитку української міжнародної миротворчої діяльності, що позитивно сприяло засадам інституційному розвитку української миротворчості

2.3. Українські миротворчі місії на Африканському континенті

Починаючи з 2000-х рр. Україна є важливим гарантом безпеки та дотримання миру для країн Африканського континенту та прикладає багато зусиль для розв'язання та зупинки конфліктів найширшого спектру в цій частині світу. І це не минає безслідно. В останні десятиліття Африканський регіон став регіоном надії та сподівань.

За оцінками МВФ, в період 2018-2023 рр. саме Африка буде ключовим драйвером приросту ВВП у світі, а інвестиції у проекти в державах Африки – найбільш прибутковими. У доповіді Конференції ООН з торгівлі та розвитку зазначається, що у період 2006-2011 рр. африканський регіон продемонстрував найвищий у світі показник повернення прямих іноземних інвестицій – 11,4%, тоді як для країн Азії цей показник склав лише 9,1%, а на глобальному рівні – 7,1% [119].

Шість країн Африки вже належать до числа 12 з найбільшим зростанням економіки у світі. Мова йде про Ефіопію, Кот-д'Івуар, Танзанію, Руанду, Мозамбік та Демократичну Республіку Конго. Якщо подивитись історію цих

країн, то одразу впаде в око, що всі вони, за виключенням Танзанії, ще зовсім нещодавно були занурені у руйнівні внутрішньодержавні чи міждержавні конфлікти.

Руанда в 1994 р. пережила один з найстрашніших геноцидів в історії людства, що забрав життя до 1 000 000 осіб. Ефіопія була втягнута до тривалого територіального конфлікту з сусідньою Еритреєю, і їхнє остаточне примирення відбулося лише в 2018 р. Також Ефіопію стрясали внутрішні конфлікти, зокрема в регіоні Огадену та боротьба народу оромо за свої громадянські права.

Щодо Кот д'Івуару та Мозамбіку, то ці держави з різних частин велетенської Африки пережили криваві громадянські війни, спричинені боротьбою за владу. Втім, найстрашніші громадянські війни судилося пережити Демократичній Республіці Конго. В обох конголезьких смутах (1996-1997 та 1998-2003) загинули до 5 млн осіб, що робить їх найкривавішим конфліктом ХХ століття після двох світових війн.

Станом на початок 2021 р., за інформацією Міністерства оборони, українські військові присутні у 8 миротворчих контингентах[120].

При цьому навіть підписання в 2002 р. комплексу мирних угод, таких як Договір Сан-Сіті про всеохопний мир в ДР Конго, Договір Преторії про нормалізацію відносин ДР Конго з Руандою та Договір Луанди про нормалізацію відносин ДР Конго з Угандою, не змогли до кінця відновити повноцінний мир у багатостраждальній країні.

На сході ДР Конго, по суті, досі триває громадянська війна між величезною кількістю повстанських угруповань, що вели боротьбу за контроль над копальнями мінеральних ресурсів, розташованих в цій частині країни.

Особливий інтерес для українців має являти той факт, що наші миротворці зробили помітний внесок у вирішення конфліктів в Мозамбіку, Кот-д'Івуарі, ДР Конго, а також сприяли стабілізації відносин між Ефіопією та Еритреєю.

Окрім цих країн, українські військові в рамках діяльності ООН несли або несуть службу в ще чотирьох країнах Африканського континенту – Анголі, Сьєрра-Леоне, Ліберії та Судані. В рамках діяльності операції ООН в Мозамбіку

– ЮНОМОЗ (1992-1994 рр.) українці займалися відновленням ушкоджених транспортних комунікацій у країні, зокрема возвели кілька понтонних мостів.

У період 2000-2008 рр. 7 офіцерів Збройних сил України взяли участь в миротворчій операції із замирення Ефіопії та Еритреї. Вони несли службу в рамках місії з верифікації та спостереження, аби не допустити відновлення бойових дій між двома ворожими країнами, які вели боротьбу за низку спірних ділянок прикордонних територій.

Значною мірою вирішальною була участь українського 56-го окремого вертолітного загону, дислокованому у Ліберії, у перемозі чинного президента Кот-д'Івуару Аласана Уаттари над його супротивником Лораном Гбагбо.

4 лютого 2011 р. Верховна Рада України у відповідь на прохання генерального секретаря ООН дозволила на три місяці послати до Кот-д'Івуару 60 українських миротворців, які до того перебували у складі місії ООН у Ліберії[120].

2 березня Україна направила в Кот-д'Івуар додаткову групу авіаційної підтримки у складі двох вертольотів Мі-24 та 30 військовослужбовців зі складу 56-го ОВЗ ЗСУ Місії ООН в Ліберії. Їхнім завданням було патрулювання та спостереження державного кордону, прикриття важливих об'єктів, авіаційна підтримка наземних підрозділів Місії ООН, а також супроводження військ, вантажів та колон Операції Місії ООН.

Попри зовнішній тиск, Гбагбо не збирався відмовлятися від влади, а його війська чинили тиск на миротворців ООН та новообраного президента Уаттару, який був заблокований в готелі у місті Абіджан. Бойовики Гбагбо навіть на короткий час викрали двох українських миротворців, а в квітні того ж 2011 р. навіть пішли на штурм штаб-квартири місії ООН.

Наші миротворці зробили помітний внесок у вирішення конфліктів в Мозамбіку, Кот-д'Івуарі, ДР Конго, а також сприяли стабілізації відносин між Ефіопією та Еритреєю.

Аби зупинити наступ сил колишнього режиму, уночі 5 квітня два українські гелікоптери Мі-24 здійснили обстріл з 30-міліметрових авіаційних

гармат складу зі зброєю в Абіджані, що контролювався силами Гбагбо. 6 квітня прихильники Уаттари штурмували президентський палац, сам Гбагбо сховався в бункері під ним. Вже за тиждень сили Гбагбо були розгромлені, і він потрапив до полону. Так українські вертолітники відіграли вирішальну роль у ствердженні демократичного вибору івуарійців.

На цьому діяльність українських військових в Африці не припинилася. Навпаки, саме українські миротворці дедалі впевненіше закріплюють за собою репутацію професіоналів, спроможних бездоганно виконувати завдання ООН.

Днями стало відомо, що на сході ДР Конго під час проведення спеціальної операції під кодовою назвою «Скорпіон» українські вертольоти 18-ї ОВЗ зарекомендували себе як найпотужніша зброя силового компоненту Місії зі стабілізації у ДРК (МООНСДРК).

На офіційному сайті Міністерства оборони України зазначається: «Протягом 3-х місяців несення служби 9-ю ротацією підрозділу екіпажі бойових Мі-24 відпрацювали 139 задач з вогневого ураження сил місцевих незаконних збройних формувань. Це пов'язано з тим, що саме цього місяця МООНСДРК та підрозділами Збройних сил ДР Конго було проведено масштабну військову операцію під умовною назвою „Скорпіон“ зі знищення осередків бойовиків незаконного збройного формування Альянс демократичних сил (АДС)».

Світовій громадськості та українцям зокрема достатньо мало відомо про військово-політичну ситуацію в східних районах ДРК. Ситуація в чотирьох провінціях республіки, таких, як Північне та Південне Ківу, Манієма та Танганьїка, лишається далеко не спокійною.

Про складність ситуації свідчить зростання кількості біженців з ДР Конго. В 2020 р. на територію сусідньої Уганди прибули понад 90 000 нових біженців з ДРК. Загалом в регіоні Великих Африканських озер станом на 2021 рік кількість біженців-конголезців складає 780 000 осіб[110].

Погіршує гуманітарну ситуацію дефіцит продовольства – за даними ООН, 10,9 млн осіб перебувають на межі голоду. Інша проблема – спалахи епідемій

лихоманки Ебола (станом на січень 2019 р. у країні жертвами хвороби стали вже 443 особи) та холери.

Саме українські миротворці дедалі впевненіше закріплюють за собою репутацію професіоналів, спроможних бездоганно виконувати завдання ООН

Гуманітарна криза ускладнена тим, що в цьому регіоні діють понад 30 повстанських угруповань різної спрямованості, які воюють з центральним урядом, контингентом МООНСДРК та між собою. Структурно ці підрозділи бойовиків будуються за етнічною та територіальною ознакою та ведуть боротьбу за контроль над видобутком мінеральних ресурсів.

Окрім власне місцевого населення у лавах повстанських загонів воюють вихідці з Уганди, Руанди, Бурунді, ЦАР, Південного Судану, Сомалі та інших африканських країн. Отже, для миротворців ООН є багато складної роботи з роззброєння цього конгломерату войовничих повстанців, що діють часто у своїх корисливих інтересах, лише прикриваючись антиурядовою риторикою.

Бойовики «Альянсу демократичних сил», аби завербувати нових рекрутів до своїх лав, використовують псевдодемократичну та революційну риторіку. Вони обвинувачують уряд та ООН в тому, що ті сприяють експлуатації ресурсів східного Конго іноземними корпораціями.

Цей багатий на ресурси регіон ДРК чимось нагадує український Донбас. Але є значна відмінність: якщо терористичні організації «ДНР» та «ЛНР» на непідконтрольних українському уряду територіях підживлюють росіяни, то в конголезьких бойовиків більш широкий спектр спонсорів. Вивчення генези «АДС» проливає світло на сутність та причини неспокою на сході ДР Конго.

Власне, «АДС» являє собою хаотичний альянс вихідців з ісламістської секти «Салаф Табліг» та членів колишньої Національної армії визволення Уганди, які вороже налаштовані до чинного уряду президента Уганди Йовері Мусевені. «АДС» постала в 1995 р. на території південно-західної Уганди, проте у 2000 р. була витиснена з території країни угандійськими військовими до східних районів сусідньої ДРК.

Зараз «АДС» хоча і не є багаточисленним утворенням – до 1000 бойовиків – проте класифікується як небезпечна терористична організація. До арешту в квітні 2015 р. ідеологом та військовим лідером «АДС» вважався громадянин Уганди шейх Джаміль Макулу. Він є радикальним ісламістом, який в 1989 р. створив ісламістську секту «Салаф Табліг». Вона проголосила своєю метою усунення Мусевені з посади президента Уганди та створення уряду ісламістів на території Уганди — хоча тільки до 15% населення сповідують іслам.

«АДС» має кілька джерел фінансування та отримання озброєнь. Зокрема, це уряд Судану, повстанські групи хуту, що продовжують діяти у прикордонні ДРК та Уганди, а також терористичні організації «Господня армія спротиву» Джозефа Коні та сомалійський терористичний рух «Аш-Шабаб». Втім, є інформація, що АДС зараз у своїх лавах має не лише угандійців та іноземних джихадистів, а ще й певну кількість солдат-дезертирів із конголезької армії, а також місцевих прибічників «Конголезького об'єднання за демократію-Руху за визволення Кісангані», що мало зв'язки з Руандою.

Зараз «АДС» хоча і не є багаточисленним утворенням – до 1000 бойовиків – проте класифікується як небезпечна терористична організація

Також місцеві бізнесмени та політики не гребують використовувати бойовиків «АДС» для вирішення своїх політичних та економічних завдань. Отже, «АДС» зараз – це не просто іноземні бойовики-ісламісти, що прийшли з Уганди, а організація, яка пустила глибоке місцеве коріння і має тісні зв'язки з частиною місцевих еліт.

Зараз територіально бойовики «АДС» діють переважно в гірській місцевості провінції Північне Ківу та активно вербують прибічників із сусідніх держав. МООНСДРК проводить спільно із Збройними силами ДРК операції з метою нейтралізації «АДС». Це вже спричинило розкол в середовищі командирів повстанців та стало причиною розпаду організації на невеликі групи, що майже не координують між собою зусилля з підривної та терористичної діяльності.

Протягом 2021 р. бойовики різних фракції «АДС» в результаті вчинених нападів вбили понад 120 цивільних осіб. Найбільш серйозним інцидентом стало

вбивство 14 фермерів здійснене 2 серпня 2021 р. на околицях міста Бені (Північне Ківу). Активізація бойовиків розпочалася в липні 2018 р.: вони напали на ЗС ДРК, миротворців МООСДРК та цивільне населення уздовж лінії Ерінгеті-Ойча/Мбау-Каманго, що у Північному Ківу.

24 серпня 2018 р. бойовики «АДС» здійснили напад на пост ЗС ДРК в Нгаді: було вбито 17 солдат конголезької армії та викрадено значний арсенал зброї та боєприпасів. Фіксувалися напади «АДС» на підрозділи МООНСДРК, які призвели до перестрілок та поранення кількох миротворців. У листопаді 2018 р. під час зіткнень з «АДС» загинули 7 миротворців МООНСДРК з Малаві та Танзанії.

Таким чином, «АДС» стала дуже зухвалим бойовим угрупованням і почала нести велику загрозу стабільності ДРК, особливо перед президентськими виборами, що відбулися в країні 30 грудня 2018 р. Тому участь українців у приборканні терористів на сході ДРК дійсно є великим внеском у збереженні спокою не лише на конголезькій землі, а навіть у всьому регіоні Великих Озер.

Важливо пам'ятати, що сучасна міжнародна безпека є неподільною. Як писав перський поет Сааді: «Всі люди — тіла одного частини, Бо створені із однієї глини. Коли від болю корчиться одна, Тоді все тіло спокою не зна». Беручи участь у лікуванні політичних ран Конго, та інших буремних країн Африки, українці наближають момент одужання своєї власної країни, яка тимчасово потерпає від лиха, принесеного північним сусідом.

Висновки до Розділу 2

Україна розпочала участь у миротворчих операціях із прийняттям Верховною Радою України постанови № 2538-ХІІ від 3 липня 1992 р. «Про участь Збройних Сил України у складі Миротворчих сил ООН у зонах конфлікту на території колишньої Республіки Югославія». З 1992 р. в різноманітних миротворчих операціях взяли участь понад 37 тисяч військовослужбовців Збройних Сил України.

Українські військові брали участь у наступних миротворчих операціях:

- миротворчі операції Сил ООН з охорони (UNPROFOR, липень 1992 – грудень 1995);
- Місія ООН в Таджикистані (UNMIT, грудень 1994 р. - березень 2000 р.);
- Місія ООН з превентивного розгортання в Македонії (UNPREDEP, червень 1995 – березень 1999);
- Міжнародні сили стабілізації в Боснії та Герцеговині (SFOR в В&Н, грудень 1995 – грудень 1999);
- Місія ООН в Анголі (UNMIA, січень 1996 – лютий 1999);
- Місія ООН на півострові Превлака, Хорватія (МООНП, січень 1996 – грудень 2002);
- Місія ООН у Східній Славонії (UNMIES, квітень 1996 – січень 1998);
- Місія ООН у Гватемалі (UNMIG, січень-травень 1997 р.);
- Верифікаційна місія ОБСЄ в Косово (грудень 1998 р. – березень 1999 р.);
- Спеціальна місія ООН в Афганістані (квітень 2000 – травень 2001);
- Тимчасові сили ООН у Лівані (UNIFIL, липень 2000 – серпень 2006);
- Місія ОБСЄ в Грузії (серпень 2000 – грудень 2005);
- Місія ООН у Сьєрра-Леоне (UNAMSIL, груд. 2000 р. – груд. 2005 р.);
- Багатонаціональні сили в Іраку (операція «Іракська свобода», серпень 2003 – грудень 2005);

Крім того, в ті роки Україна надавала свої авіатранспортні послуги для проведення гуманітарних операцій ООН в Африці. З того часу в місіях загинуло 49 українських миротворців.

На період 24 лютого 2022 р. 476 військовослужбовців Збройних Сил України брали участь в 11 миротворчих місіях та інших операціях.

- Об'єднані миротворчі сили в Придністров'ї Республіки Молдова
- Національний миротворчий контингент у Косово (KFOR),
- Місія ООН в Косово (UNMIK)
- Місія ООН зі стабілізації в Демократичній Республіці Конго (MONUSCO)

- Місія ООН у Ліберії (UNMIL)
- Операція ООН в Кот-д'Івуарі (UNOCI),
- Тренувальна місія НАТО в Іраку (NTM-I),
- Місія ООН у Судані (UNMIS),
- Міжнародні сили сприяння безпеці в Афганістані (ISAF),
- Операція EU NAVFOR ATALANTA,
- Операція НАТО «Активні зусилля»,

Саме завдяки ініціативі України у 1994 р. було розроблено та прийнято Конвенцію про безпеку персоналу Організації Об'єднаних Націй та пов'язаного з нею персоналу, яка набула чинності 15 січня 1999 р. У вересні 2006 р. Міністр закордонних справ України підписав Факультативний протокол до Конвенцію про безпеку персоналу Організації Об'єднаних Націй і пов'язаного з нею персоналу.

У 1994 році Україна заявила про свої перші військові та цивільні ресурси в рамках резервних угод ООН. У 1997 році Україна стала дев'ятою державою-членом з понад сімдесяти країн, що надають війська, яка підписала з Організацією Об'єднаних Націй Меморандум про взаєморозуміння щодо її внесків у резервні угоди ООН. Відтоді внесок України в цю систему подвоївся і кілька разів диверсифікувався.

У 1997 р. між Україною та Польщею було підписано Угоду про формування спільного миротворчого батальйону чисельністю 800 осіб, який на повну силу почав діяти у 1999 р. 3 липня 2000 року – українсько-польський миротворчий батальйон, а з грудня 2002 р. – бельгійсько-люксембурзько-румунсько-український батальйон. брав участь в операції міжнародних сил у Косово (КФОР) за мандатом Ради Безпеки ООН.

За ініціативою України та початковими проектами 53 та 63 сесії Генеральної Асамблеї ООН прийняли Декларації з нагоди п'ятдесятої та шістдесятої річниць миротворчої діяльності Організації Об'єднаних Націй на своїх урочистих засіданнях, що відбулися 6 жовтня 1998 р. та 7 листопада 2008 р., відповідно.

Під час 57-ї сесії Генеральної Асамблеї всі держави-члени ООН підтримали ініціативу України про встановлення 29 травня Міжнародним днем миротворців Організації Об'єднаних Націй, який відзначатиметься щорічно, щоб віддати належне всім чоловікам і жінкам, які служили та продовжують служити в миротворчих операціях Організації Об'єднаних Націй за високий рівень професіоналізму, самовідданості та мужності, а також для вшанування пам'яті тих, хто загинув у справі миру.

Активна участь України в миротворчих місіях ООН дала потужний поштовх суттєвому зміцненню національної законодавчої бази у цій сфері. За результатами дворічної роботи у квітні 1999 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях», який всебічно відобразив тенденції розвитку миротворчості в нашій державі.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ СВІТУ

3.1 Діяльність українських миротворчих контингентів після повномасштабного вторгнення РФ

24 лютого 2022 р. Українські миротворці зустріли, проводячи миротворчі операції у трьох місіях ООН, а саме у Демократичній республіці Конго (місія – MONUSCO), у республіці Косово (місія – KFOR) та у Кот-д’Івуарі (місія – ONUCI). В кожній з цих місій був свій окремий військовий контингент, який є важливим для Збройних сил України. На Африканському континенті це були вертолітники з 18-го окремого вертолітного загону, який має в своєму складі близько 250-та осіб особового складу та 8 одиниць бойових вертольотів, контингент в Косово нараховував 40 осіб.

Проте повномасштабний напад Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 р. змінив становище українських миротворців. Країна, яка відправила своїх воїнів захищати мир на територіях інших держав, сама потребувала миру та захисту свого суверенітету. В один час миротворці, перетворились з тих, хто мир захищає – на тих, хто повинен здобути перемогу у війні та захистити свою рідну країну.

Українські миротворчі чекали сигналу про повернення назад в Україну, для участі у війни з російськими окупантами, оскільки всі миротворці, це професійні військові, багато з яких пройшло гирло війни з РФ, ще під час проведення АТО/ООС. Це навчені та високо вмотивовані воїни, які мають бажання битись за Україну, та мають для цього всі необхідні засоби та техніку, вони чекали наказу.

Наказ прийшов лише через 2 тижні після початку війни. 7 березня 2022 р., був опублікований указ Президента України №114 «Про відкликання національного контингенту і національного персоналу, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» [71]. Українські військові

контингенти почали готуватись до подорожі назад на територію України, для участі в бойових діях проти російських агресорів, в багата хто з миротворців чекав швидкої зустрічі з російським окупантом на полях битви за Україну. Але міжнародна спільнота виявилась не готовою до такої швидкої евакуації українських миротворців та припиненням їхньої місії.

В першу чергу, не готовою була сама ООН, яка вперше зіткнулась з ситуацією, коли одна із ключових країни в миротворчій місії, вимушена припинити свою участь в місії без попередження, оскільки згідно встановлених процедур, країна учасник місії, у разі відмови у участі в місії повинна попередити про це ООН за 3 місяці, до виведення місії, для того, щоб ООН за цей час зміг знайти альтернативу стороні, яка заявила, про припинення своєї участі у місії.

Перемовини між представниками Міністерства оборони України та ООН тривали близько місяця і закінчились в квітні 2022 року, оскільки представники ООН мали надію, що зможуть вмовити представників Української держави залишити свій контингент у Демократичній республіці Конго, авіапарк якого, був третім за кількістю у всій місії і його втрата, це була суттєва проблема для син ООН в цій місії та в місії в Кот-д'Івуарі. Іншим аргументом було те, що Українські миротворчі контингенти, виконуючи свою миротворчу місію на Африканському континенті, заробляють кошти для української держави, яка в свою чергу, витрачає ці кошти для закриття фінансових прогалин в умовах повномасштабної війни.

Можливо саме цей фактор був ключовий в тому, що процес повернення українських миротворців затягнувся на пів роки, оскільки в свою чергу, представники українського міністерства оборони пояснювали затримку з поверненням миротворців з логістичними проблемами перевезення особового складу з технікою, а саме, відсутністю вільних фінансів для цього та відсутністю логістичних можливостей, оскільки всі можливі логістичні ресурси були акцентовані на перевезення і доставку в Україну матеріально-технічної допомоги від Західних країн.

Через обмеження на інформацію, який наклав з собою військовий стан, ми не маємо повної інформації та повного бачення, тому можемо будувати тільки власні припущення на основні аналізу доступної інформації з особистих та офіційних джерел.

Проте історія українських миротворчих операцій на території Демократичної республіки Конго та Кот-д'Івуар, призупинилась восени 2022 року. 16 вересня 2022 р. останній український миротворець покинув африканський континент та встав боронити рідну країну, а вертольоти, які боронили мир на території Африканського континенту, стали виборювати перемогу на окупантами та захищають Україну з повітря на полях боїв за Схід та Південь нашої країни.

Що ж стосується Контингенту України в республіці Косово, через близькість Косово до України та велику наявну військову інфраструктуру, Косівські миротворці підрозділи отримали команду проходити проходити навчання від підрозділів учасниць місії KFOR , які є членами НАТО, так, для прикладу, Українські миротворці підрозділи проходили навчання з протимінної безпеки, на полігонах сил KFOR, отримані знання військові підрозділи передають іншим підрозділам з України, які вони активно застосовують на деокупованих територіях України.

Як підсумок, можна вказати те, що українські миротворці зустріли початок повномасштабного вторгнення під час виконання своїх місій на Африканському континенті та у Республіці Косово, вони продовжували виконувати свою місію і після початку масштабних боїв перших місяців війни чим породили прецедент в історії ООН, тому їх повернення відбулось після такого великого проміжку часу. Але це був унікальний досвід, для всіх сторін, як і для ООН, так і для Української держави, оскільки кожна з сторін утворилась в кризовій ситуації, яка не була прописана в жодній процедурі і стала «форс-мажорною» для всіх. Але з іншої сторони, українська держава отримала міжнародний навчальний центр у вигляді баз KFOR, на яких інструктори з країн НАТО готують

українських саперів та інженерів для подальшої участі на теренах війни проти Російської Федерації.

3.2. Перспективи участі українських миротворців в операціях по відновленню миру у світі

Перспективи участі українських миротворчих операцій присутні в логіці українського керівництва, оскільки миротворчі операції є каналом здобуття політичного авторитету на міжнародній політичній арені та шляхом для заробітку фінансових надходжень у державний бюджет України, що також є важливою позитивною стороною участі у миротворчих операціях. Третя і остання складова, яка є позитивною в участі у миротворчих операціях, це є підготовка військовослужбовців в умовах, наближених до бойових, що є дійсно унікальним, для будь-яких збройних сил, будь-якої країни в світі.

Саме тому для Української держави участь в миротворчих операціях є важливим фактором, власного внутрішнього розвитку української держави у різних сферах, іншим аргументом, який підтверджує мою тезу, про те, що Українська держава планує продовжувати брати участь у миротворчих операціях, є той факт, що Україна не зупинила свою участь в місії KFOR, вона заявила, про те, що призупиняє свою діяльність в місії, під час бойових дій на території України.

Іншим фактором, який підтримує мою тезу, це те, що сама ООН є зацікавленою, в миротворчих підрозділах з України, оскільки після перемоги у повномасштабній війні з Російською Федерацією, Україна буде готова відправити у миротворчі підрозділи представників своїх збройних сил, які мають унікальний бойовий досвід, та є морально готовими до виконання миротворчих завдань у зоні активних бойових дій.

Висновки до Розділу 3

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації українські миротворці були вимушені повернутись на територію України та

призупинити свою участь у миротворчих місіях, чим створили міжнародний прецедент, оскільки вперше країна член миротворчої місії, екстрено зупинила свою місію, що, в свою чергу, створило прецедент для самої ООН, яка виявилась не готовою до таких дій України, оскільки не були прописані механізми та процедури екстреного покидання місії через «форс-мажорні» обставини.

Що ж стосується перспектив, то про початок нових миротворчих місій, можливо буде розпочинати діалог тільки після перемоги України у війні з Російською Федерацією.

ВИСНОВКИ

З перших років своєї незалежності Україна бере активну участь в операціях з підтримки миру, які не обмежуються рамками ООН, а й включають місії ОБСЄ, заходи у рамках програми «Партнерство заради миру» НАТО та багатонаціональні сили.

Будучи членом-засновником ООН, тим не менше, Україна почала активно брати участь у миротворчих операціях лише після проголошення своєї незалежності. Незважаючи на закріплення в українській мові терміну «миротворчі операції», фактично під ними ми розуміємо весь спектр миротворчої діяльності – операції з підтримки миру, миробудівництва, миротворчі операції та операції з примушення до миру.

Участь України у миротворчих операціях розпочалася із затвердження Верховною Радою України Постанови від 3 липня 1992 р. «Про участь батальйонів Збройних сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії». Довгий час саме цей регіон залишався основним для застосування миротворчого потенціалу України під егідою різних міжнародних організацій.

До 2014 р. участь України в міжнародних миротворчих операціях здебільшого розглядалась в контексті покращення боєздатності військ та налагодженні співробітництва з партнерами з інших країн.

Ще в 1999 р. в Законі України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» зазначалося, що «Україна розглядає участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки як важливу складову своєї зовнішньої політики». Ця ж теза була продубльована пізніше і в Стратегії міжнародної миротворчої діяльності України 2009 р.

Що стосується покращення боєздатності військ, то в умовах обмеженого фінансування, багато років участь у миротворчих місіях українських військових розглядалась як можливість набуття реального досвіду, військової підготовки за рахунок зовнішнього фінансування. Крім того, це сприяло створенню когорти фахівців, які мали досвід роботи з іноземними партнерами та застосування інших

стандартів. Цей досвід можна було використовувати для реформування ЗСУ та налагодження співробітництва з партнерами з метою підвищення взаємосумісності.

Ще з початку 1990-х років в українському суспільстві жваво обговорювали доцільність участі нашої країни у миротворчій діяльності, не в останню чергу через намагання окремих політичних сил закріпити за Україною статус нейтральної держави. Крім того, поставало питання доцільності участі українських військових в операціях на території країн, які знаходяться на далекій відстані і безпосередньо не загрожують інтересам України. Останніми роками спостерігається зменшення участі України у миротворчій діяльності під егідою різних міжнародних організацій, що пов'язано як з об'єктивними причинами – безпековою ситуацією на території України через агресивні дії Російської Федерації, так і суб'єктивними причинами – недостатньою увагою до миротворчої діяльності, невідповідністю сучасним змінам та пріоритетам миротворчої діяльності.

В той же час, досвід набутий у миротворчих операціях закордоном протягом всіх років сприяв підтриманню боєздатності українських військових, набуттю досвіду, який пізніше знадобився, і для реформування ЗСУ, і для організації АТО\ООС, так і для протидії Агресії Російської Федерації під час повномасштабного вторгнення в лютому 2022 році. Не слід забувати і про політичні та іміджеві дивіденди, які Україна заробляє, беручи участь у миротворчих операціях. Це і підтримка двосторонніх відносин з членами коаліції, і країнами регіону, а також можливість просувати свою військову техніку та обладнання на міжнародних ринках. Крім цього, це і надія на участь у перебудові постконфронтаційних країн та нові контракти. Хоча подібні перспективи є можливими за умови підтримки найвищих стандартів поведінки українських миротворців та уникнення корупційних скандалів, як свого часу в Лівані та Косово.

Після аналізу теоретичних та методологічних підходів до дослідження даної теми, та дослідження проведення Україною миротворчих операцій, я хочу надати власні рекомендації, щодо покращення інституту миротворчості.

Україні варто проаналізувати власні можливості щодо розширення переліку послуг та фахівців, які вона може надати міжнародним організаціям, зокрема, збільшення цивільного та поліцейського персоналу, спостерігачів.

На сьогодні необхідно:

- Переглянути Стратегію миротворчої діяльності України, де, зокрема, звернути увагу на наступні питання:
- Підвищення рівня залученості до Системи зі створення та визначення готовності сил до застосування в операціях ООН з підтримання миру та безпеки;
- Розширення можливостей використання та створення багатонаціональних миротворчих контингентів;
- Участь України в миротворчих операціях ЄС;
- Залучення більшої кількості жінок для виконання миротворчих функцій;
- Підготовку цивільного персоналу та збільшення українського цивільного персоналу в складі місій;
- Питання миротворчої підготовки міжнародних контингентів на території України.
- Переглянути перелік можливостей та умови розширення залучення поліцейського та цивільного персоналу до миротворчих операцій, в першу чергу, під егідою ООН, і включення відповідних компонентів до нової Системи зі створення та визначення готовності сил до застосування в операціях ООН з підтримання миру та безпеки.
- Запровадити спільний навчальний курс МВС та МО з метою кращого ознайомлення з методикою дій та особливостями діяльності кожної сторони під час виконання обов'язків у складі миротворчих

контингентів, що може покращити цивільно-військове співробітництво під час виконання обов'язків в країні перебування.

- Оновити Наказ «Про затвердження Каталогу можливостей України щодо підтримки міжнародних миротворчих операцій та навчань», № 446/810/385/605/501/781/336/284/519 від 07.07.2012, який би відповідав поточній безпековій ситуації через нелегальну анексію Криму та ситуацію на Донбасі.
- Створити спільний МЗС, МВС та МО реєстр колишніх учасників миротворчих операцій, які могли би залучатися на підтримані позиції (seconded positions) для роботи у міжнародних організаціях.
- Організувати на базі Дипломатичної Академії України курси підготовки цивільного персоналу для міжнародних миротворчих та моніторингових місій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдошин І. В. Правове регулювання міжнародного співробітництва України у військовій сфері. *Стратегічна панорама*. 2008. № 2. С. 220–226. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Lukhtan_Andrii/Mizhnarodne_viiskove_spivrobitnytstvo_Ukrainy_1991_2013_rr.pdf (дата звернення 06.10.2022)
2. Акулов С. О. Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно політичних конфліктів. *Політичний менеджмент*. 2005. №2(11). С.165 -172.
3. Анан Кофи А. Предотвращение войн в предупреждение бедствий: усиливающийся глобальный вызов: годовой доклад о работе организации.1999. 115с. URL: <https://www.dissercat.com/content/deyatelnost-oon-po-realizatsii-kontseptsii-ustoichivogo-razvitiya-v-globaliziruyushchetsya-m>
4. Андреева Т. Миротворчество по-британски в 1990 – 2000-х годах. *Мировая экономика и международные отношения*. 2012. № 4. С. 82-92. URL: <https://naukarus.com/mirotvorchestvo-po-britanski-v-1990-2000-h-godah> (дата звернення 06.10.2022)
5. Бжезинский З. Великая шахматная доска: господство Америки и его геостратегические императивы/ пер. с англ.]. Москва: Астрель, 2013. 702 с. Василенко В. А. Международно-правовые санкции. Київ: Вища школа, 1982. С. 190.. URL: <http://kyiv-heritage-guide.com/sites/default/files/%D0%91%D0%96%D0%95%D0%97%D0%98%D0%9D%D0%A1%D0%9A%D0%98%D0%99%20-%20%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%8F%20%D1%88%D0%B0%D1%85%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%B0%201999%20256%D1%81.pdf>
6. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів: (Навч. посібник). – К.: Либідь, 1995. – 111 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk603512.pdf> (дата звернення 07.10.2022)

7. В. Манжола. Превентивна дипломатія // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. К.:Знання України, 2004 . Т.2 . 812с URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0007524> (дата звернення 07.10.2022)

8. Василенко В. А. Основы теории международного права. Київ: Вища школа, 1988. 288 с URL: <https://naukaprava.ru/catalog/435/840/55878/53414/> (дата звернення 07.10.2022)

9. Велігодський Д. В., Мальцева Є. В. Особливості нормативноправового регулювання співробітництва України з НАТО в 1991–2004 роках // Ученые записки Таврийского национального университета им. В. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 22 (61). 2009. № 2. С. 11–13. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2009/uch_20_2.pdf (дата звернення 07.10.2022)

10. Вендт А. Четыре социологии международной политики // Международные отношения: социологические подходы / Рук. авт. кол. проф. П.А.Цыганков. – М.: Гардарика, 1998. – С. 48 – 90. 87

11. Военное искусство в локальных войнах и вооруженных конфликтах / А.В.Усиков под общ.ред.А.С.Рукшина –М.:Воениздат,2008с. 337. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/%D0%92%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B5-%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%B2-%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D1%85-%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%D1%85-%D0%B8-%D0%B2%D0%BE%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D1%85-%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2/e45639007b04ddd0d61d4552c581191cb5b40d3e> (дата звернення 07.10.2022)

12. Воєнна безпека і оборона України: тлумачний словник нормативноправових та наукових термінів і визначень / Ф. В. Саганюк та ін. Київ: ННДЦ ОТ і ВБ України, 2007. С. 186.

13. Воєнна безпека України на межі тисячоліть / Г.М. Перепелиця та ін., Нац. ін-т стратегічних досліджень. Київ: Стилос, 2002. С. 394. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F%20%D0%93 (дата звернення 07.10.2022)

14. Грубов В. М. Військова політика України: сутність і механізм реалізації в сучасних умовах [Електронний ресурс]: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02; НАН України, Ін-т нац. відношень і політології. Київ, 1996. 221 с. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/109751> (дата звернення 07.10.2022)

15. Денисюк І.М. Операції Великої Британії та НАТО з підтримання миру в Боснії та Герцоговині / І.М. Денисюк // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2012. – Випуск 70 (№3). – С. 112-117. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/4088> (дата звернення 07.10.2022)

16. Е.Чемпіль Умная власть: внешняя политика для XXI века., 1999. – 152 с.

17. Заемский В.Ф. Теория и практика миротворческой деятельности ООН: монография / В.Ф. Заемский. - М.: МГИМО-Университет, 2008. - 112с. URL: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_bibl_1303521/ (дата звернення 07.10.2022)

18. Запарий Ю.В. Миротворческие операции ООН: эволюция концепции и ее реализация ISSN 2519-2949 «ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ» 3 – 2017 120 (середина 40-х – начало 70-х гг. XX в.) / Ю.В. Запарий. – Екатеринбург, 2005. – 178 с. URL: <https://elar.urfu.ru/handle/10995/23260> (дата звернення 07.10.2022)

19. Заросило В. О. Адміністративно-управлінські аспекти участі та збільшення чисельності працівників органів внутрішніх справ України у міжнародних миротворчих операціях. Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2009. № 1. С. 81–90.

20. Зверев П.Г. Правовой статус вооруженных сил, участвующих в миротворческих операциях ООН / П.Г. Зверев // Вестник Калининградского филиала Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2013. – № 2 (32). – С. 74-78.

21. Звягельская И.Д. Этноконфессиональные конфликты современности и подходы к их урегулированию // Конфликты на Востоке: этнические и конфессиональные / Под ред. А.Д. Воскресенского - М.: Аспект Пресс, 2008. - С. 57.

22. Земский В.Ф. Новейшая история реформы: монография / В.Ф. Земский. - М.: МГИМО Университет, 2008 с 57.

23. Зіняк Л. В. Міжнародно-правові засади військового співробітництва України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2015. С. 24. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/AFTOREF/Zinyak_2015.pdf (дата звернення 07.10.2022)

24. Зовнішня політика України-2007: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети [Електронний ресурс] / за ред. Г. М. Перепелиці. Київ: ВД «Стилос», 2008. 312 с. URL: http://www.stylos.com.ua/page=shop2§ion_id=84 (дата звернення: 11.10.2022).

25. Історичне джерелознавство : підручник [для студ. істор. спец. вищ. навч. закл.] / Калакура Я. С. та ін. Київ: Либідь, 2002. 488 с. <http://resource.history.org.ua/item/0007771> (дата звернення: 11.10.2022).

26. *Кейс ван дер Пейл*^[en]. Крушение самолёта МН17, Украина и новая «Холодная война». Взгляд через призму катастрофы = Flight МН17, Ukraine and the New Cold War. Prism of Disaster. — *Кучково поле*, 2018. — 416 с. URL:

https://coollib.net/b/502096-keys-van-der-peyl-krushenie-samoleta-mn17-ukraina-i-novaya-holodnaya-voyna-vzglyad-cherez-prizmu-kat_/readp (дата звернення: 11.10.2022).

27. Клаузевиц К. О войне. М.: Логос, Наука, 1997. 11. СППРІ 2003: Щорічник: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека: Пер. з англ. /Стокгольм. Міжнар. дослідж. миру. Укр. центр екон. і політ. дослідж. ім. О. Разумкова: Редкол.: А. Гриценко (голов. ред.) та ін. – К.: „Заповіт”, 2004. – С. 65-134.

28. Ковтун О. Ю. Миротворча діяльність ООН у XXI столітті. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 96. С. 118–122.

29. Комарова Л.В. Миротворчість як реалізація зовнішньополітичного курсу України // Наука. Релігія. Суспільство – 2009 - №4 – с. 81 URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/33229> (дата звернення: 11.10.2022).

30. [Конференція ООН з торгівлі й розвитку \[Архівовано 21 травня 2017 у Wayback Machine.\]](#) // [Юридична енциклопедія](#) : [у 6 т.] / ред. кол.: [Ю. С. Шемшученко](#) (відп. ред.) [та ін.]. — К. : [Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана](#), 2001. — Т. 3 : К — М. — 792 с.

31. Коркішко А. С. Карта життя. Роздуми про військову службу. Київ: ВД «Воєнна розвідка», 2016. 564 с. 231. Лопата А. Час і свідомість.

32. Котелянець О. О. Актуальні питання розвитку міжнародної миротворчої діяльності України // Стратегічні пріоритети. 2012. № 2 (23). С. 185–190.

33. Крушинський В.Ю. Косовська криза і позиція Великобританії щодо військового співробітництва в Європейському Союзі / В.Ю. Крушинський // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць Київського національного університету ім. Т.Шевченка. 2012. Вип. 111. Част. 1. С. 3-11. URL: http://www.iir.edu.ua/uploads/files/%D0%90%D0%9F%D0%9C%D0%92%20111_1.pdf (дата звернення: 11.10.2022).

34. Кузнецов Д.В. Распад Югославии (1989-1995 годы) и общественное мнение в странах Запада / Д.В. Кузнецов // Новая и новейшая история. – 2008. – № 3. – С. 35-50.

35. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. Київ: Текст, 2003. 600 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9B%D1%96%D0%BF%D0%BA%D0%B0%D0%BD%20%D0%92 (дата звернення: 12.10.2022).

36. Каменецький М. Миротворчість // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2004 — Т.2 — 812с.

37. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / П. Маланчук ; пер. з англ. – Харків : Консум, 2000. – 592 с. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=51382 (дата звернення: 13.10.2022).

38. Маначинський О. Я. Сучасні воєнно-політичні відносини України із суміжно-прилеглими державами: монографія. Київ: НІСД, 1996. (Серія «Воєнна безпека». Вип. 2). Бібліогр.: с. 80–83.

39. Мандрагеля В. А. Війни в історії цивілізацій: соціальнофілософський аналіз [Електронний ресурс]: дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03; АПН України, Інститут вищої освіти. Київ, 2006. 444 с. URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe. (дата звернення: 14.10.2022).

40. Мещерякова О. В. Генеза законодавства України щодо участі України в міжнародних операціях // Право та безпека . 2009. № 4 (31). С. 19. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6952/browse?type=subject&value=peacemaking+activit> (дата звернення: 14.10.2022).

41. Международные организации и кризис на Балканах. Документы. Т. 1, 2 // М.: „Типография наука”. – 2000. – 495 с.
42. Миротворча діяльність Збройних Сил України: досвід, проблеми та перспективи: тематичний збірник / за заг. ред. С. О. Кириченка. Київ: ННДЦ ОТ і ВБ України, 2006. 297 с.
43. Миротворческие операции, парламенты и законодательство. Под. ред. А. И. Никитина / М.: Эслан, 2004. – 236 с.
44. Міжнародні відносини, перспективи і євроатлантичне майбутнє України: підручник / Балабін В. В. та ін. Київ: Тов-во «Індрук», 2008. 358 с.
45. Морозов Г.И. Актуальные проблемы деятельности международных организаций: теория и практика / Г.И. Морозов. – М.: Международные отношения, 1982. – 351 с.
46. Недзельський Ю. О. Участь Збройних сил України в програмі «Партнерство заради миру» (1994–2010): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 Нац. ун-т оборони України. Київ, 2012. С. 16-82 URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/nedzelskyi_programa.pdf (дата звернення: 15.10.2022).
47. Никитин А. И. Международные конфликты и их урегулирование / А. И. Никитин // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 2. – С. 3–16.с 14 88
48. Палій О. Навіщо Україні НАТО. Київ: Дніпро, 2006. 144 с. Пашинський В. Й. Правове регулювання міжнародної безпеки // Право військової сфери. 2009. № 7. С. 13–15.
49. Перепелиця Г. М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія / НІСД при Адміністрації Президента України. Київ: Фоліант, 2003. 431 с.
50. Петрів В. Військово-історичні праці. Спомини. Київ: Поліграфкнига, 2002. 640 с. 50. Покотило О. І. Створення Збройних Сил України: історіографія: автореф. дис. канд. іст. наук: 20.02.22; Нац. універ. оборони України. Київ, 2012. С. 20.

51. Попко С. М. Розвиток воєнно-політичної обстановки під час застосування українського миротворчого контингенту в операції з підтримання миру в Республіці Ірак у 2003–2005 рр. // Труди Нац. ун-ту оборони України. 2009. № 2 (92). С. 236–242. http://philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/visn_ua/15/08_zinkovskiy.pdf (дата звернення: 16.10.2022).

52. «Про фінансове забезпечення діяльності батальйону Збройних Сил України, направлено до складу Миротворчих Сил ООН» : Постанова кабінету міністрів від 11 серпня 1992 року №461 : (Електронне джерело). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-92-%D0%BF#Text>(Дата звернення 19.10.2022)

53. «Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії»: Постанова Верховної Ради України від 03.07.1992 №2538-XII: (Електронне джерело) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-12#Text> Дата звернення 19.10.2022)

54. Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України : Указ Президента України від 15.06.2009 р. № 435-2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-09> (дата звернення: 12.10.2022).

55. Про участь України в міжнародних миротворчих операціях : Закон України від 23.04.1999 р. № 613-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14> (дата звернення: 12.10.2022).

56. Про направлення миротворчого контингенту для участі України в Місії ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго: Указ Президента України від 16 грудня 2011 року №1128: (Електронне Джерело) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128/2011#Text> (Дата звернення 19.10.2022)

57. Пулим О. В. Збройні Сили України як фактор створення та забезпечення існування системи колективної безпеки у Європі [Електронний ресурс]: дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22; Нац. ун-т «Львівська політехніка».

Львів, 2001. 204 с. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe. (Дата звернення 19.10.2022)

58. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 377 «Єдинство в пользу мира» от 3 ноября 1950 г. [Електронне джерело]. –URL: <https://documents-ddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/062/19/IMG/NR006219.pdf?OpenElement>. – (Дата звернення 19.10.2022)

59. Резолюція 743 Ради Безпеки ООН Веб сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/012/50/PDF/NR001250.pdf?OpenElement> (Дата звернення 19.10.2022)

60. Резолюція 757 Ради Безпеки ООН Веб сайт. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/012/64/PDF/NR001264.pdf?OpenElement> (Дата звернення 19.10.2022)

61. Резолюція 1031 Ради Безпеки ООН Веб сайт. URL <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/405/28/PDF/N9540528.pdf?OpenElement> (Дата звернення 19.10.2022)

62. Речич С. Л. Воєнно-політичне співробітництво Збройних Сил України з НАТО (1991–2009): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22; Нац. ун-т оборони України. Київ, 2012. С. 18. 72. Рябов С. Теорія міжнародної політики // Політологічні читання. 1995. № 1. С. 171.

63. Розділ VI статуту ООН: Веб сайт. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (Дата звернення 15.10.2022)

64. Розділ VII статуту ООН: Веб сайт. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (Дата звернення 15.10.2022)

65. Розділ VIII статуту ООН: Веб сайт. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (Дата звернення 15.10.2022)

66. Сазонова К.Л. Роль «великих держав» в миротворчестві ООН / К.Л. Сазонова // Право и политика. – 2009. – №3. – С. 606-611.
67. статтею 2 Статуту ООН, пункт 7, глави I: Веб сайт. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/U%20Charter_Ukrainian.pdf (Дата звернення 15.10.2022)
68. статтею 25 Статуту ООН: Веб сайт. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/U%20Charter_Ukrainian.pdf (Дата звернення 15.10.2022)
69. Гайдуков Л. Ф., Кремень В. Г. та ін. Міжнародні відносини та зовнішня політика: 1980- 2000 роки // К.: Либідь. 2001. – 621 с.
70. «Про направлення 19-го окремого батальйону радіаційного, хімічного та біологічного захисту Збройних Сил України до Держави Кувейт для надання допомоги в захисті цивільного населення цієї держави від наслідків можливого застосування зброї масового ураження і в ліквідації можливих наслідків застосування зброї масового ураження на території держави Кувейт». Указ президента України від 18 березня 2003 року №227. URL: <https://web.archive.org/web/20220224071215/https://zakon.rada.gov.ua/go/227/2003>
71. про відкликання національного контингенту і національного персоналу, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. Указ президента України №114/2022. (Електронний ресурс). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1142022-41601> (Дата звернення 15.10.2022)
72. Участь Збройних Сил України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. Міністерство оборони України, URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/uchast-zbrojnih-sil-ukraini-u-mizhnarodnih-operacziyah-z-pidtrimannya-miru-i-bezpeki.html> (Дата звернення 15.10.2022)
73. Циганкова Т., Гордєєва Т. Міжнародні організації: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2001. С. 340 77. Чекаленко Л.Д. Зовнішня

політика України: Підручник. Київ: Либідь, 2006. С. 716. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk639638.pdf> (Дата звернення 15.10.2022)

74. Цюрупа М. В. Миротворчі операції як міжнародно правовий та воєнно гуманітарний феномен // К.: ВГІ НАОУ, 2003. – 78 с. 2 URL: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=UJRN&S21FT=JwU_B&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A44%280%29,6\\$%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=UJRN&S21FT=JwU_B&S21ALL=%28%3C.%3EU%3D%D0%A44%280%29,6$%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20) (Дата звернення 17.10.2022)

75. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України: Підручник. Київ: Либідь, 2006. С. 716. 78. Шелест Г. М URL: <http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/fc8e7971-86e1-4de2-b69f-d23eef4d5c41.pdf> (Дата звернення 17.10.2022)

76. Шелест Г. Миротворчість під час війни. Перспективи миротворчої діяльності України // Портал зовнішньої політики. URL: <http://fpp.com.ua/myrotvorchist-pid-chas-vijny-perspektyvymyrotvorchoyidiyalnosti-ukrayiny/> (Дата звернення 17.10.2022)

77. Аннан К. А. Общая судьба – новая решимость : годовой доклад о работе организации за 2000 год / К. А. Аннан // Юридический ежегодник ООН. – Женева : Изд-во ООН, 2003.

79. Coleman K.P. International organisations and peace enforcement: the politics of international legitimacy. - New York : Cambridge University Press, 2007. URL: https://www.researchgate.net/publication/287073485_International_organisations_and_peace_enforcement_The_politics_of_international_legitimacy (Дата звернення 19.10.2022)

80. Deutsch K. The analysis of International relations, 1988. Keohane R., Nye J.S., Hoffmann S. After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe, 1989 – 1991. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1993. – 152 p.

81. Deutsch K. The analysis of International relations, 1988. Keohane R., Nye J.S., Hoffmann S. After the Cold War: International Institutions and State Strategies in Europe, 1989 – 1991. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1993. – 152 p.
82. Mearsheimer J.J. The False Promise of International Institutions // International Security. – 1994/95. – Nr. 3. – P. 5 – 49-89
83. An Agenda for Peace [Electronic resource] / Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. – Access mode: <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>. – (Дата звернення 17.10.2022)
84. Baser B. Third Party Mediation in Nagorno-Karabakh: Part of the Cure or Part of the Disease? / B. Baser // Journal of Central Asian and Caucasian Studies. – 2008. – Vol. 3, No. 5. – P. 75–101.
85. Baser B. Third Party Mediation in Nagorno-Karabakh: Part of the Cure or Part of the Disease? / B. Baser // Journal of Central Asian and Caucasian Studies. – 2008. – Vol. 3, No. 5. – P. 75–101.
86. Coleman K.P. International organisations and peace enforcement: the politics of international legitimacy. - New York : Cambridge University Press, 2007. URL:https://www.researchgate.net/publication/287073485_International_organisations_and_peace_enforcement_The_politics_of_international_legitimacy (Дата звернення 14.10.2022)
87. Coning C., Aoi Ch., Karlsrud J. UN peacekeeping doctrine in a new era: adapting to stabilisation, protection and new threats / C. Coning, Ch. Aoi, J. Karlsrud. – London: Routledge, 2017. – 364 p.
88. Curran D., Williams P. The UK and UN peace operations: a case for greater engagement [Electronic resource] / D. Curran, P. Williams. – Oxford Research Group, 2016. – 25 p. – URL: http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/THE%20UK%20AND%20UN%20PEACE%20OPERATIONS%20June16%20DMC_PDW.pdf. – (Дата звернення 12.10.2022)

89. Jenkn B. A force for good, but dangerously overstretched [Electronic resource] / B. Jenkin // The Telegraph. – 2002. – 17 January. – Access mode: <http://www.telegraph.co.uk/comment/personalview/3571958/A-force-for-good-but-dangerously-overstretched.html>. – (Дата звернення 13.10.2022)
90. Krecikij J. Stabilization operation in Iraq. Participation report // Academia Obrony Naranowej Zeszyty Naukowe / Wydanie polsko-angielskie Warsaw, 2006. № 3 (64). P. 161–173.
91. Krecikij J. Stabilization operation in Iraq. Participation report // Academia Obrony Naranowej Zeszyty Naukowe / Wydanie polsko-angielskie Warsaw, 2006. № 3 (64). P. 161–173.
92. MacFarlane N.S., Weiss T. The United Nations, Regional Organizations and Regional Security // Third World Quarterly, 1994. - Vol. 15. - № 2. - P. 277- 295. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636419209347498> (Дата звернення 17.10.2022)
93. MacFarlane N.S., Weiss T. The United Nations, Regional Organizations and Regional Security // Third World Quarterly, 1994. - Vol. 15. - № 2. - P. 277- 295. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636419209347498> (Дата звернення 15.10.2022)
94. Mäder M. In pursuit of conceptual excellence: the evolution of British military-strategic doctrine in the Post-Cold War Era 1989-2002 / M. Mäder. – Bern, 2004. – 367 p.
95. Mearsheimer J.J. The False Promise of International Institutions // International Security. – 1994/95. – Nr. 3. – P. 5 – 49. 89
96. Middle East – UNEF I. Background [Electronic resource]. –URL: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unef1backgr1.html>. – (Дата звернення 12.10.2022)
97. Morgenthau H. J. Politic among nations: the struggle for power and peace / sixth edition / McGraw-Hill Education, 2005. 752 p.
98. Morgenthau H. J. Politic among nations: the struggle for power and peace / sixth edition / McGraw-Hill Education, 2005. 752 p.

99. Nordli E. Methods and Techniques for Serving on a Peacekeeping Mission as a UN Military Observer // Peace Operations Training Institute. URL: https://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/military_observers/unmo_english. Pdf (Дата звернення 22.10.2022)

100. Nordli E. Methods and Techniques for Serving on a Peacekeeping Mission as a UN Military Observer // Peace Operations Training Institute. URL: https://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/military_observers/unmo_english. Pdf . (Дата звернення 22.10.2022)

101. Norton-Taylor R. TV drama comes under fire from army [Electronic resource] / R. NortonTaylor // The Guardian. – 1999. – 20 November. – URL: <https://www.theguardian.com/uk/1999/nov/20/richardnortontaylor>. – (Дата звернення 24/10.2022)

102. Peace of God: Pax Dei [Electronic Resource]. – Available on web : <http://www.mille.org/people/rlpages/paxdei//.html>

103. Peace of God: Pax Dei [Electronic Resource]. – Available on web : <http://www.mille.org/people/rlpages/paxdei//.html>. Peacekeeping Operations Fact Sheet. URL: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/pk_factsheet_09_2019_english_1.pdf (Дата звернення 17.10.2022)

104. Peacekeeping Operations Fact Sheet. URL: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/pk_factsheet_09_2019_english_1.pdf (Дата звернення 18.10.2022)

105. Resolution № 1199, adopted by the Security Council at it's 3930th meeting on 23 September 1998 [Electronic resource]. – 5 p. –URL: <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/279/96/PDF/N9827996.pdf?OpenElement>. – (Дата звернення 07.10.2022)

106. Ruggie J.G. Multilateralism. The Anatomy of an Institution // Multilateralism Matters. The Theory and Praxis of an Institutional Form. New York, : Columbia UP, 2007. P. 3.

107. Ruggie J.G. Multilateralism. The Anatomy of an Institution // Multilateralism Matters. The Theory and Praxis of an Institutional Form. New York,: Columbia UP, 2007. P. 3

108. Slim H. Military humanitarianism and the new peacekeeping: an agenda for peace? [Electronic resource] / H. Slim // The Journal of Humanitarian Assistance. – 1995. – 22 September. – Access mode: <https://sites.tufts.edu/jha/archives/64>. – Last access: 14.07.17.

109. Statement on the Defence Estimates: Stable Forces in a Strong Britain. – London: HMSO, 1995. – 150 p.

110. Tactical Handbook for Operations other than War. – London: HMSO, 1998. – 310 p.

111. Thousands flee DR Congo fighting for Uganda: UNHCR. URL: <https://news.un.org/en/story/2021/11/1105262> (Дата звернення 17.10.2022).

112. Ucko D. The use of force in UN peacekeeping operations / M. Berdal, D. Ucko // RUSI Journal. 2015. Vol. 160. № 1. P. 6-12.

113. Wendt A. Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics / A. Wendt // International Organization. 1992. №2. P. 391–425.

Додатки

Додаток А

Розділ VII статуту ООН

РОЗДІЛ VII

Дії щодо загрози миру, порушень миру та актів агресії

Стаття 39

Рада Безпеки визначає існування будь-якої загрози миру, будь-якого порушення миру або акту агресії та надає рекомендації або вирішує те, які дії варто почати у відповідності зі статтями 41 та 42 для підтримки або відновлення міжнародного миру й безпеки.

Стаття 40

Щоб запобігти погіршенню ситуації, Рада Безпеки має повноваження, перш ніж надавати рекомендації або вирішити про вжиття заходів, передбачених статтею 39, зажадати від зацікавлених сторін виконання тих тимчасових заходів, які вона вважатиме за необхідні або бажані. Такі тимчасові заходи не повинні завдавати збитку правам, домаганням або становищу зацікавлених сторін. Рада Безпеки належним чином ураховує невиконання цих тимчасових заходів.

Стаття 41

Рада Безпеки має повноваження вирішувати, які заходи, не пов'язані з використанням збройних сил, повинні застосовуватися для виконання її рішень, і вона може зажадати

28

від Членів Організації застосування цих заходів. Ці заходи можуть включати повне або часткове припинення економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо або інших засобів сполучення, а також розрив дипломатичних відносин.

Стаття 42

Якщо Рада Безпеки вважатиме, що заходи, передбачені в статті 41, можуть виявитися недостатніми або вже виявилися недостатніми, вона має повноваження вжити такі дії повітряними, морськими або сухопутними силами, які виявляться необхідними для підтримки або відновлення міжнародного миру й безпеки. Такі дії можуть включати демонстрації сили, блокаду й інші операції повітряних, морських або сухопутних сил Членів Організації.

Стаття 43

1. Усі Члени Організації для того, щоб зробити свій внесок у справу підтримки міжнародного миру й безпеки, зобов'язуються надавати в розпорядження Ради Безпеки на її вимогу й відповідно до особливої угоди або угод необхідні для підтримки міжнародного миру й безпеки збройні сили, допомогу й відповідні засоби обслуговування, включаючи право проходу.

29

2. Така угода або угоди визначають чисельність і рід військ, ступінь їхньої готовності, їхнє загальне розташування та характер надаваних засобів обслуговування і допомоги.
3. Переговори про укладення угоди або угод проводяться в якомога коротший термін з ініціативи Ради Безпеки. Вони проводяться між Радою Безпеки та Членами Організації або між Радою Безпеки та групами Членів Організації і підлягають ратифікації державами, що підписали їх, відповідно до їхньої конституційної процедури.

Стаття 44

Коли Рада Безпеки вирішує застосувати силу, то перш ніж зажадати від Члена Організації, не представленого в Раді, надання збройних сил на виконання зобов'язань, прийнятих ним на підставі статті 43, вона запрошує цього Члена Організації, якщо він цього побажає, взяти участь у рішеннях Ради Безпеки щодо використання контингентів збройних сил цього Члена Організації.

Стаття 45

З метою забезпечення для Організації Об'єднаних Націй можливості вживати термінові військові заходи Члени Організації

30

повинні тримати в стані негайної готовності контингенти національних військово-повітряних сил для спільних міжнародних примусових дій. Чисельність і ступінь готовності цих контингентів і плани їхніх спільних дій визначаються Радою Безпеки за допомогою Військово-Штабного Комітету в межах, зазначених в особливій угоді або угодах, згаданих у статті 43.

Стаття 46

Плани застосування збройних сил складаються Радою Безпеки за допомогою Військово-Штабного Комітету.

Стаття 47

1. Військово-Штабний Комітет створюється для того, щоб давати поради й надавати допомогу Раді Безпеки з усіх питань, що стосуються військових потреб Ради Безпеки в справі підтримки міжнародного миру й безпеки, використання військ, наданих у її розпорядження, і командування ними, а також регулювання озброєнь і можливого роззброювання.
2. Військово-Штабний Комітет складається з Начальників Штабів постійних членів Ради Безпеки або їхніх представників. Будь-який Член Організації, не представлений постійно в Комітеті, запрошується Комітетом співробітничати з ним, якщо

31

ефективне здійснення обов'язків Комітету вимагає участі цього Члена Організації в роботі Комітету.

3. Військово-Штабний Комітет, перебуваючи в підпорядкуванні Ради Безпеки, відповідає за стратегічне керівництво будь-якими збройними силами, наданими в розпорядження Ради Безпеки. Питання, що ставляться командуванню такими силами, повинні бути розроблені пізніше.
4. Військово-Штабний Комітет може, з дозволу Ради Безпеки й після консультування з належними регіональними органами, засновувати свої регіональні підкомітети.

Стаття 48

1. Дії, які потрібні для виконання рішень Ради Безпеки з метою підтримки міжнародного миру й безпеки, вживаються всіма Членами Організації або деякими з них, залежно від того, як це визначить Рада Безпеки.
2. Такі рішення виконуються Членами Організації безпосередньо, а також шляхом їхніх дій у відповідних міжнародних установах, членами яких вони є.

32

Стаття 49

Члени Організації повинні об'єднуватися для надання взаємної допомоги в проведенні заходів, рішення про які ухвалене Радою Безпеки.

Стаття 50

Якщо Радою Безпеки приймаються превентивні або примусові заходи проти якої-небудь держави, будь-яка інша держава, незалежно від того, чи є вона Членом Організації, перед якою постануть спеціальні економічні проблеми, що виникли через проведення вищезгаданих заходів, має право консультуватися з Радою Безпеки на предмет розв'язання таких проблем.

Стаття 51

Даний Статут жодним чином не зачіпає невід'ємного права на індивідуальну або колективну самооборону, якщо відбудеться збройний напад на Члена Організації, доти, поки Рада Безпеки не вдасться до заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру й безпеки. Дії, вжиті Членами Організації при здійсненні цього права на самооборону, мають бути негайно повідомлені Раді Безпеки й жодним чином не повинні зачіпати повноважень і відповідальності Ради Безпеки, відповідно до цього Статуту, відносно вжиття в будь-який час таких дій, які вона вважатиме за необхідні для підтримки міжнародного миру й безпеки.

33

Джерело:

[https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter Ukrainian.pdf](https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter%20Ukrainian.pdf)

Додаток Б

Стаття 2 Розділу I статуту ООН

4. Бути центром для узгодження дій націй у досягненні цих загальних цілей.

Стаття 2

Для досягнення цілей, зазначених у статті 1, Організація та її Члени діють у відповідності з такими Принципами:

1. Організація заснована на принципі суверенної рівності всіх її Членів.
2. Усі Члени Організації Об'єднаних Націй сумлінно виконують узяті на себе за цим Статутом зобов'язання, щоб забезпечити їм усім у сукупності права й переваги, що випливають із належності до складу Членів Організації;
3. Усі Члени Організації Об'єднаних Націй розв'язують свої міжнародні суперечки мирними засобами таким чином, щоб не наражати на загрозу міжнародний мир та безпеку і справедливість;
4. Усі Члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в своїх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і якимось

8

іншим чином, несумісним із Цілями Об'єднаних Націй;

5. Усі Члени Організації Об'єднаних Націй надають їй усіляку допомогу у всіх діях, що вживаються нею відповідно до даного Статуту, і утримуються від надання допомоги будь-якій державі, проти якої Організація Об'єднаних Націй вживає дії превентивного або примусового характеру;
6. Організація забезпечує, щоб держави, які не є її Членами, діяли відповідно до цих Принципів, оскільки це може виявитися необхідним для підтримки міжнародного миру й безпеки;
7. Цей Статут жодною мірою не дає Організації Об'єднаних Націй права на втручання в справи, які належать до внутрішньої компетенції будь-якої держави, і не вимагає від Членів Організації Об'єднаних Націй представляти такі справи на розв'язання у порядку даного Статуту; однак цей принцип не стосується використання примусових заходів на підставі Розділу VII.

9

Джерело:

[https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter Ukrainian.pdf](https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter%20Ukrainian.pdf)

Додаток В

Розділ VI статуту ООН

Розділ VI

Мирне Розв'язання Спорів

Стаття 33

1. Сторони, що беруть участь у будь-якому конфлікті, продовження якого могло б загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити конфлікт шляхом переговорів, обстеження, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звертання до регіональних органів або угод чи інших мирних засобів на власний вибір.
2. Рада Безпеки, коли вважає за необхідне, вимагає від сторін розв'язання їхнього конфлікту за допомогою таких засобів.

Стаття 34

Рада Безпеки має повноваження розслідувати будь-який конфлікт або будь-яку ситуацію, що може призвести до міжнародних незгод або викликати суперечності, для визначення того, чи не може продовження цього конфлікту або ситуації загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки.

Стаття 35

1. Будь-який Член Організації може довести до відома Ради Безпеки або Генеральної Асамблеї про наявність будь-якого конфлікту або ситуації, що має характер, визначений статтею 34.
2. Держава, що не є Членом Організації, може довести до відома Ради Безпеки або Генеральної Асамблеї про будь-яку суперечку, в якій вона є стороною, якщо вона відносно цього конфлікту заздалегідь прийме на себе зобов'язання мирного розв'язання конфлікту, передбачені в цьому Статуті.
3. Розв'язання Генеральною Асамблеєю конфліктів, про які доведено до її відома на підставі даної статті, відбувається з урахуванням положень статей 11 та 12.

Стаття 36

1. Рада Безпеки має повноваження на будь-якій стадії конфлікту, що має характер, визначений статтею 33, або ситуації подібного характеру, рекомендувати належну процедуру або методи врегулювання.
2. Рада Безпеки бере до уваги будь-яку процедуру для розв'язання цього конфлікту, що вже була прийнята сторонами.

26

3. Надаючи рекомендації на підставі даної статті, Рада Безпеки бере також до уваги, що конфлікти юридичного характеру повинні, як загальне правило, передаватися сторонами в Міжнародний Суд відповідно до положень Статуту Суду.

Стаття 37

1. Якщо сторони у конфлікті, що має характер, визначений статтею 33, не розв'язують його за допомогою зазначених у цій статті засобів, вони передають її в Раду Безпеки.
2. Якщо Рада Безпеки вважає, що продовження даного конфлікту насправді могло б загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки, вона вирішує, чи діяти їй на підставі статті 36 або рекомендувати такі умови розв'язання конфлікту, які вона вважатиме за доцільні.

Стаття 38

Без шкоди для положень статей 33-37 Рада Безпеки має повноваження, якщо всі сторони-учасники будь-якого конфлікту про це просять, надавати сторонам рекомендації з метою мирного розв'язання цього конфлікту.

27

Додаток Г
Стаття 25 розділу V статуту ООН

Стаття 25

Члени Організації погоджуються, відповідно до даного Статуту, підкорятися рішенням Ради Безпеки й виконувати їх.

21

Джерело: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

Додаток Г

Розділ VIII статуту ООН

РОЗДІЛ VIII

Регіональні угоди

Стаття 52

1. Даний Статут жодним чином не перешкоджає існуванню регіональних угод або органів для розв'язання питань, що стосуються підтримки міжнародного миру й безпеки, які відповідають регіональним діям, за умови, що такі угоди або органи та їхня діяльність сумісні з Цілями й Принципами Організації.
2. Члени Організації, що уклали такі угоди або складають такі органи, повинні докладати всіх зусиль для досягнення мирного розв'язання місцевих конфліктів за допомогою таких регіональних угод або таких регіональних органів до передачі цих конфліктів у Раду Безпеки.
3. Рада Безпеки повинна заохочувати розвиток застосування мирного розв'язання місцевих конфліктів за допомогою таких регіональних угод або таких регіональних органів або з ініціативи зацікавлених держав, або за своєю власною ініціативою.
4. Дана стаття жодним чином не заперечує застосування статей 34 і 35.

34

Стаття 53

1. Рада Безпеки використовує, де це доречно, такі регіональні угоди або органи для примусових дій під її керівництвом. Проте ніякі примусові дії не вживаються, в силу цих регіональних угод або регіональних органів, без повноважень від Ради Безпеки, за винятком заходів, передбачених статтею 107, проти будь-якої ворожої держави, як вона визначена в пункті 2 даної статті, або дій, передбачених у регіональних угодах, спрямованих проти поновлення агресивної політики з боку будь-якої такої держави до того часу, коли на Організацію, на прохання зацікавлених Урядів, може бути покладена відповідальність за попередження подальшої агресії з боку такої держави.
2. Термін «ворожа держава», як він застосований у пункті 1 даної статті, стосується будь-якої держави, що протягом другої світової війни була ворогом кожної з держав, що підписали даний Статут.

Стаття 54

Рада Безпеки повинна бути завжди цілком поінформована про дії, початі або намічені в силу регіональних угод або регіональних органів, для підтримки міжнародного миру й безпеки.

35